

Poznámka: **text tejto práce nie je totožný s odovzdanou verziou ŠVOČ**, ide o opravenú a čiastočne rozšírenú verziu. Širim ju preto, že je kvalitnejšia a lepšie čitateľná.

Pre citovanie a obdobné aktivity použite, prosím, originál dostupný na <http://diplomovka.sme.sk/praca/3564/zakaz-popierania-holokaustu-v-slovenskej-republike-a-jeho-dosledky-na-akademicku-slobodu.php>, aby nevznikal chaos. Prajem príjemné čítanie.

**Univerzita Komenského v Bratislave
Právnická fakulta**

Zákaz popierania holokaustu v Slovenskej republike a jeho dôsledky na akademickú slobodu

(študentská vedecká odborná činnosť, verzia 1.2)

Bc. Dalibor Jurášek

Konzultant: JUDr. Eduard Burda, PhD.

Katedra trestného práva, kriminalistiky a kriminológie

Dátum odovzdania: 23. marec 2010

Abstrakt

JURÁŠEK, Dalibor: Zákaz popierania holokaustu v Slovenskej republike a jeho dôsledky na akademickú slobodu [študentská vedecká odborná činnosť]. Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta; Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky. Konzultant: JUDr. Eduard Burda, PhD. Bratislava: [s. n.], 2010. 53 s.

Práca sa zaoberá právnou úpravou zákazu popierania holokaustu na Slovensku s dôrazom na súčasný stav. V úvodnej kapitole sa stručne sumarizuje doterajší vývoj právnej úpravy. Následne je analyzovaná súčasná právna úprava a podaná jej kritika. Osobitná pozornosť je venovaná dopadu zákazu popierania holokaustu na akademickú slobodu a aj z tohto pohľadu sú porovnávané doterajšie právne úpravy, pričom sa konštatuje jednoznačne negatívny dopad takýchto zákonov na akademickú slobodu. V záverečnej kapitole sú rozoberané niektoré argumenty používané v diskusii o zákaze popierania holokaustu.

Kľúčové slová: holokaust, popieranie, akademická sloboda, osvienčimská lož, sloboda slova, sloboda prejavu, revizionizmus, negacionizmus, extrémizmus, antisemitizmus, zákaz, Židia.

Abstract (English)

This paper deals with laws against Holocaust denial in Slovakia with focus on the present situation. In the opening chapter, development of such laws in Slovakia is briefly summarized. Subsequently, the present legal situation is analyzed and its criticism is put forward. Particular focus is put on the impact of banning Holocaust denial on academic freedom and from this perspective the previous and the present legal situations are compared; a distinctly negative impact of such laws on academic freedom is enunciated. In the final chapter, some arguments used in the discussion about banning Holocaust denial are analyzed.

Keywords: Holocaust, denial, academic freedom, Auschwitz lie, freedom of speech, freedom of expression, revisionism, negationism, extremism, antisemitism, ban, Jews.

Abstrakt (Deutsch)

Diese Arbeit beschäftigt sich mit dem Rechtsstand des Verbotes der Holocaustleugnung in der Slowakei mit der Betonung auf die aktuelle Situation. Das einleitende Kapitel fasst kurz die bisherige Entwicklung des Rechtsstandes zusammen. Anschließend wird der aktuelle Rechtsstand analysiert und ihre Kritik präsentiert. Besondere Aufmerksamkeit wird der Auswirkung des Verbotes der Holocaustleugnung auf die akademische Freiheit gewidmet und aus dieser Sicht werden auch die bisherigen Gesetzänderungen verglichen, wo eindeutig die negative Auswirkung solcher Gesetze auf die akademische Freiheit festgestellt wird. Im letzten Kapitel werden einige Argumente, die man in Diskussionen über das Verbot der Holocaustleugnung benutzt, analysiert.

Schlüsselwörter: Holocaust, Leugnung, akademische Freiheit, Auschwitz-Lüge, Redefreiheit, Äusserungsfreiheit, Revisionismus, Negationismus, Extremismus, Antisemitismus, Verbot, Juden.

Obsah

Úvod	4
Náčrt preberanej problematiky v širšom kontexte.....	4
Základná charakteristika a ciele práce.....	5
Metodické poznámky k pojmom a citovaniu	5
1 Prehľad vývoja právnej úpravy zákazu popierania holokaustu v Slovenskej republike	7
2 Analýza súčasnej právnej úpravy	9
2.1 Prehľad súčasnej právnej úpravy.....	9
2.2 Identifikácia činov, na ktoré sa vzťahuje zákaz popierania.....	9
2.3 Formy a podmienky trestnosti popierania	12
2.3.1 Popieranie extrémistickým materiálom	12
2.3.2 Verejné popieranie.....	14
2.4 Kritika súčasnej právnej úpravy	15
3 Zákaz popierania holokaustu a akademická sloboda	22
3.1 Sloboda prejavu a akademická sloboda.....	22
3.2 Popieranie holokaustu a veda	24
3.3 Dôsledky zákazu popierania holokaustu na akademickú slobodu.....	27
3.4 Porovnanie doterajších právnych úprav z hľadiska ich dopadu na akademickú slobodu ...	28
4 K niektorým argumentom v diskusii o zákaze popierania holokaustu	32
5 Záver	45
Zoznam zdrojov informácií	47
Literatúra	47
Internetové zdroje	49
Prílohy (ustanovenia zákonov upravujúce zákaz popierania holokaustu v Slovenskej republike)	50
Zákon č. 140/1961 Zb. v znení k 1. januáru 2002	50
Zákon č. 300/2005 Z. z. v znení k 1. januáru 2006	50
Zákon č. 300/2005 Z. z. v znení k 1. septembru 2009.....	51

Úvod

Náčrt preberanej problematiky v širšom kontexte

Špecifikom druhej svetovej vojny je, že v súčasnosti existuje viacero štátov, ktoré svoju legitimitu odvodzujú od jej výsledkov. Z tohto vyplýva logický záujem demokratických štátov potláčať tie politické ideológie, ktoré boli účastné na druhej svetovej vojne, ale sú s demokraciou nezlučiteľné – komunizmus a nacizmus.

Zatiaľ čo komunizmus sa z väčšej časti zdiskreditoval v očiach domáceho obyvateľstva sám a spadol zvnútra, nacizmus neprešiel týmto procesom. Bol odstránený predovšetkým zvonku a násilne, a obyvateľstvo bolo až následne indoktrinované rozsiahlou antinacistickou propagandou. Zrejme i z tohto dôvodu je aj v súčasnosti intenzita protinacistických opatrení silnejšia v porovnaní s protikomunistickými (komunistické strany, na rozdiel od nacistických, sú legálne, obvykle je trestané len popieranie nacistických zločinov, no nie komunistických), hoci nemožno jednoznačne konštatovať, že komunizmus je pre demokraciu menej nebezpečný ako nacizmus. Jedným z tejto triedy opatrení je postihovanie vyjadrení spadajúcich pod tzv. „osvienčimskú lož“.

Pojem osvienčimská lož sa používa na označenie rôznych tvrdení, zväčša spochybňujúcich nacistické zločiny počas druhej svetovej vojny. Tzv. popieranie holokaustu, tiež nazývané revizionizmus alebo negacionizmus v tejto oblasti, sa obvykle považuje za súčasť osvienčimskej lži. Osvienčimská lož je pomenovaná podľa najväčšieho a najznámejšieho nemeckého koncentračného tábora Osvienčim (Auschwitz), no vzťahuje sa na celý holokaust a niekedy aj na ďalšie udalosti.

Pojem „osvienčimská lož“ je metapozitívnoprávny, teda neexistuje žiadna jeho legislatívna definícia ani zjednotený výklad. Používa ho však okrem teórie a právnych vedcov i politika. Popieranie holokaustu, na druhej strane, je taktiež pojmom pozitívneho práva, hoci v našej právnej úprave sa už explicitne nenachádza.

Ku koncu 20. storočia sa vo viacerých západných štátoch objavili iniciatívy za trestnoprávne postihovanie popierania holokaustu, pričom v niektorých z nich boli úspešné a dosiahlo sa prijatie takejto legislatívy. Možno konštatovať, že koncepcia kriminalizácie popierania holokaustu sa začala

uplatňovať v 80. rokoch minulého storočia. Postupne sa zaviedla v Nemecku (1985), Izraeli (1986), Francúzsku (1990), Rakúsku (1992) a ďalších štátoch. V súčasnosti je v rôznych podobách inkorporovaná v právnych poriadkoch približne polovice štátov Európskej únie vrátane Slovenskej republiky a ďalšie európske štáty zvažujú alebo pripravujú jej prijatie.

K prijatiu kriminalizácie popierania holokaustu zaväzujú alebo jej zapracovanie do právneho poriadku predpokladajú pre svoje signatárske štáty viaceré medzinárodné dokumenty.¹

Základná charakteristika a ciele práce

V tejto práci analyzujem niektoré aspekty problematiky trestnoprávnej úpravy popierania holokaustu a súvisiace otázky. Zhŕňam vývoj pozitívnoprávnej úpravy tejto oblasti v slovenskom práve, následne analyzujem súčasný právny stav, podávam jeho kritiku a porovnávam ho s predchádzajúcimi, čo sa týka ich vplyvu na akademickú slobodu. V tejto súvislosti sa venujem i problematike teórie vedy, vedeckej metodológie a revizionizmu ako smeru vedy. Potom pristupujem k analýze niektorých argumentov používaných v diskusii o zákaze popierania holokaustu. V závere zhŕňam poznatky získané pri spracovaní práce a z nich vyvodzujem odporúčania pre prax.

Metodické poznámky k pojmom a citovaniu

Pri rozoberaní holokaustu a postojov k nemu sa skloňujú pojmy ako ortodoxní historici, exterminacionisti, revizionisti, negacionisti, popierači, spochybňovači, extrémizmus či nacizmus. Tieto pojmy sú do väčšej alebo menšej miery ovplyvnené ideológiou tých, ktorí ich zaviedli. Používať ich znamená aspoň čiastočne „stavať sa na jednu stranu barikády“, čomu by som sa v tejto práci rád vyhol.

Ideálne by bolo, aby vo vede boli pojmy vnímané len ako skratky, ktoré referujú na isté kategórie či koncepty, teda bez ideologických, politických a emocionálnych konotácií. Tak tomu ale, bohužiaľ, nie je. Domnievam sa, že podstatným krokom k tomu, aby sme tieto otázky mohli rozoberať bez

---

¹ Napr. Dodatkový protokol k Dohovoru o počítačovej kriminalite týkajúci sa kriminalizácie činov rasistickej a xenofóbnej povahy spáchaných prostredníctvom počítačových systémov z roku 2003 alebo Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva. O týchto dokumentoch bude ešte reč, nakoľko práve z nich vychádza súčasná slovenská právna úprava.

ideologickej záťaže, je zavedenie nestranej terminológie, t. j. je najvhodnejšie nachádzať také pojmy, ktoré ideologická záťaž doposiaľ nepostihla, alebo ich postihla čo najmenej. O to sa pokúšam v tejto práci.

Často budem spomínať dva protichodné názorové tábory; ich označenia som sa pokúsil vytýčiť čo najneutrálnejšie vzhľadom na podstatu sporu. Ten sa vedie najmä o tieto tvrdenia: nacisti vypracovali plán na vyvraždenie Židov ako skupiny; pri implementácii tohto plánu používali prostriedky ako homicídne plynové komory; plán sa čiastočne uskutočnil, následkom čoho bolo vyhladených 5 až 6 miliónov Židov.

Zjednodušene povedané, tých, čo súhlasia s týmito tvrdeniami, budem nazývať „zástancovia vyhladzovacej verzie“ a tých, čo s nimi nesúhlasia, „odporcovia vyhladzovacej verzie“. Názory tých druhých či ich prejavovanie budem niekedy označovať aj ako „popieranie holokaustu“, hoci ide o trochu nepresný pojem, nakoľko popierajú vlastne len istú časť holokaustu (nepopierajú, že Židia boli prenasledovaní, vraždení, či že na nich boli páchané vojnové zločiny). Používaniu pojmu „osvienčimská lož“ sa budem vyhýbať, pretože je silne ideologicky zafarbený. Mnou zavedené označenia majú od dokonalosti ďaleko: najmä z dôvodu, že sú prídlhé. Uvítal by som preto súčinnosť iných teoretikov pri tvorbe vhodnej terminológie pre túto problematiku.

Pri citovaní som nepreberal grafickú úpravu citovaného textu (kurzíva, hrubé písmo). Cudzojazyčné zdroje som prekladal sám. Zdroje v češtine som ponechal v pôvodnom znení; výnimkou sú nepôvodné české texty, teda preklady do češtiny – tieto som prekladal do slovenčiny.

1 Prehľad vývoja právnej úpravy zákazu popierania holokaustu v Slovenskej republike

Právna úprava zákazu popierania holokaustu sa v slovenskom práve menila trikrát. Tak možno vymedziť štyri rôzne obdobia.²

Do roku 2002

Do roku 2002 neobsahoval slovenský právny poriadok žiadne ustanovenie explicitne zakazujúce popieranie holokaustu. § 260 Trestného zákona (zákon č. 140/1961 Zb.) už od jeho prijatia v roku 1961 (účinnosť od 1. januára 1962) zakazoval podporu a propagáciu fašizmu alebo iných podobných hnutí a § 261 verejné prejavovanie sympatií k nim. V rámci tohto mohlo byť kriminalizované aj popieranie holokaustu, avšak len z dôvodu, že bolo používané na podporu alebo propagáciu fašizmu alebo iného podobného hnutia, prípadne prejavovanie sympatií k nim. Popieranie holokaustu samo o sebe teda trestné nebolo.

2002 – 2006

V roku 2001 bola na návrh skupiny poslancov, ktorí sú dnes zväčša členmi Občianskej konzervatívnej strany³ prijatá novela Trestného zákona (zákon č. 485/2001 Z. z.), ktorá doplnila spomínaný § 261 Trestného zákona tak, že znel:

„Kto verejne prejavuje sympatie k fašizmu alebo k inému podobnému hnutiu uvedenému v § 260 alebo verejne popiera, spochybňuje, schvaľuje alebo sa snaží ospravedlniť zločiny fašizmu alebo iného podobného hnutia uvedeného v § 260, potresce sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.“

---

² Plné znenie ustanovení zakotvujúcich zákaz popierania holokaustu je uvedené v prílohe.

³ Ide o týchto poslancov: Peter Osuský, František Šebej, Peter Tatár, Ján Langoš. (Návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Národná rada Slovenskej republiky, 2. volebné obdobie, číslo parlamentnej tlače 1038.)

Hoci holokaust nebol v tomto ustanovení explicitne spomenutý, už tu sa hovorí o zakotvení tzv. osvienčimskej lži do slovenského práva,⁴ keďže holokaust zjavne spadá pod kategóriu „zločinov fašizmu alebo iného podobného hnutia“. Novela nadobudla účinnosť 1. januára 2002.

2006 – 2009

V roku 2005 bol v rámci reformy trestného práva prijatý nový Trestný zákon. Vtedajšia vláda bola naklonená negatívne k postihovaniu nielen popierania holokaustu, ale tiež iných tzv. verbálnych trestných činov, čo sa prejavilo aj v tom, že pôvodný návrh Trestného zákona z rezortu ministra spravodlivosti Daniela Lipšica neobsahoval ustanovenie zakotvujúce zákaz popierania holokaustu.

Konečný návrh predložený NR SR ale už rátal s postihom popierania holocaustu v § 430 a toto ustanovenie prešlo v navrhovanom znení (iba pôvodný prepis „holocaust“ sa slovakizoval na „holokaust“ a zákaz popierania sa presunul do § 422). Trest odňatia slobody na šesť mesiacov až tri roky hrozil tomu, kto verejne popiera, spochybňuje, schvaľuje alebo sa snaží ospravedlniť holokaust.

Nový Trestný zákon, a s ním aj nová právna úprava zákazu popierania holokaustu, účinnosť nadobudol 1. januára 2006.

Od roku 2009

1. septembra 2009 nadobudla účinnosť novela Trestného zákona (zákon č. 257/2009 Z. z.), ktorá sa opäť dotkla aj zákazu popierania holokaustu a zaviedla v tejto oblasti úpravy viaceré podstatné zmeny. Vzhľadom na svoju komplikovanosť, ako i aktuálnosť, si táto právna úprava zaslúži osobitnú pozornosť.

---

⁴ PETRÍK, M.: Sloboda prejavu a fašistické, rasistické a iné extrémistické prejavy. In: Justičná revue, 4/2004, s. 429. SLANINOVÁ, J.: Obmedzenie slobody prejavu v prípade rasistických, xenofobických alebo inak netolerantných výpovedí : zákonný rámec a prax : súdne prostriedky ochrany proti „jazyku nenávisťi“. Bratislava : Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, 2004, s. 6.

2 Analýza súčasnej právnej úpravy

2.1 Prehľad súčasnej právnej úpravy

Zákon č. 257/2009 Z. z. priniesol viaceré zmeny v legislatívnej úprave zákazu popierania holokaustu, ako aj právnej úpravy extrémizmu. Zákonodarca si osvojil úplne nový postup jednak v spôsobe identifikácie činov, na ktoré sa zákaz popierania vzťahuje, no taktiež spresnil, ktoré prípady popierania sú stíhateľné a niektoré, naopak, spod trestnosti vyňal.

Súčasná právna úprava predstavuje prevzatie „budúcich záväzkov“ Slovenskej republiky z dvoch dokumentov: Dodatkový protokol k Dohovoru o počítačovej kriminalite týkajúci sa kriminalizácie činov rasistickej a xenofóbnej povahy spáchaných prostredníctvom počítačových systémov (ďalej len „dodatkový protokol“) a Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva (ďalej len „rámcové rozhodnutie“). Zatiaľ ani jeden z týchto dokumentov Slovenskú republiku nezaväzuje, ale prebratie záväzkov z nich zákonodarca očakáva.⁵

Zjednodušene povedané, zakázané popierať je v zásade tie činy, ktoré príslušný medzinárodný trestný súd vyhlásil za genocídium, zločin proti mieru, vojnový zločin alebo zločin proti ľudskosti. Trestné je jednak ich verbálne, resp. aj iné verejné, popieranie (ďalej len „verejné popieranie“), ale tiež popieranie formou výroby, šírenia a prechovávanía materiálov, na ktorých je toto popieranie zachytené (tzv. extrémistických materiálov – ďalej len „popieranie extrémistickým materiálom“). Oboje je ale trestné len za istých podmienok (ktoré v podstate predstavujú novozavedený fakultatívny prvok subjektívnej stránky trestného činu). Každá z foriem popierania má zároveň čiastočne odlišne vymedzené činy, ktoré je zakázané touto formou popierať. Ďalej budem tieto skutočnosti rozoberať bližšie.

2.2 Identifikácia činov, na ktoré sa vzťahuje zákaz popierania

---

⁵ Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, Národná rada Slovenskej republiky, 4. volebné obdobie, číslo parlamentnej tlače 858, k bodu 3, k bodom 14 a 15.

Súčasný trestný zákon už nenarába s pojmom „holokaust“. Zákonodarca smeruje k zákazu popierania nielen holokaustu, ale aj genocídií, zločinov proti ľudskosti a obdobných činov vo všeobecnosti, čím obmedzenie slobody prejavu podstatne kvantitatívne narastá.

Príslušné činy v tomto zmysle nie sú definované v trestnom zákone,⁶ ale odkazom na akty zriaďujúce vymedzené medzinárodné orgány a rozhodnutia nimi prijaté. Konkrétne, za autoritatívne Trestný zákon považuje dokumenty, ktoré uvádzam nižšie.

1. Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu (ďalej len „rímsky štatút“) je medzinárodná zmluva prijatá v roku 1998, ktorou sa zriadil Medzinárodný trestný súd. Do platnosti vstúpila 1. júla 2002. V slovenskej zbierke zákonov bola publikovaná 28. júna 2002 ako vklad č. 333/2002. Rímsky štatút ratifikovalo 110 štátov a ďalších 38 ho podpísalo, ale neratifikovalo.⁷ Medzinárodný súdny dvor sídli v Haagu. Hoci jeho jurisdikcia platí pre územia všetkých zmluvných štátov, doposiaľ sa zaoberal prípadmi len v štyroch afrických krajinách. Viedol vyšetrowanie proti 14 osobám, z ktorých 2 sú mŕtve, 7 je na úteku a 5 očakáva rozhodnutie alebo proces.⁸ Zatiaľ nevyniesol žiadny rozsudok.

2. Štatút Medzinárodného vojenského súdneho dvora pripojený k Dohode z 8. augusta 1945 o stíhaní a potrestaní hlavných vojnových zločincov Európskej Osi (ďalej len „londýnsky štatút“) je dokument, na základe ktorého sa zriadil Medzinárodný vojenský súd „pre spravodlivé a včasné potrestanie vedúcich vojnových zločincov európskej osi“ a stanovili sa pravidlá jeho fungovania. Pred Medzinárodným vojenským súdnym dvorom sa v rokoch 1945 – 1946 konal tzv. Norimberský proces s hlavnými predstaviteľmi nacistického režimu. Počas neho bolo súdených 22 osôb, z ktorých 19 bolo odsúdených (z toho 12 na smrť) a 3 boli oslobodené. Odsúdením kľúčových zločincov Osi sa činnosť Medzinárodného vojenského súdneho dvora skončila. V zbierke zákonov

---

⁶ § 418 Trestného zákona síce genocídium vymedzuje, ale tieto dva pojmy treba vnímať, vzhľadom na dikciu zákona, od seba nezávisle, ako uvádzam nižšie. Definície sú však prakticky totožné, vychádzajú z Dohovoru o zabraňovaní a trestaní zločinu genocídiu.

⁷ Zoznam týchto štátov sa nachádza na internetovej stránke OSN:

<http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10&chapter=18&lang=en>

⁸ Zoznam všetkých prípadov môže byť nájdený na internetovej stránke Medzinárodného trestného súdu:

<<http://www.icc-cpi.int/Menus/ICC/Situations+and+Cases/Cases>>

u nás bola publikovaná iba spomínaná dohoda – ešte v českom jazyku ako vklad č. 164/1947. Londýnsky štatút je však prílohou tejto dohody a nebol publikovaný; táto skutočnosť má zaujímavé hmotnoprávne následky, ktoré analyzujem nižšie.

3. **Štatút iného medzinárodného trestného súdu** zriadeného na základe medzinárodného práva, ktorého právomoc uznala Slovenská republika (ďalej len „iný štatút“) – do tejto kategórie spadajú dva typy súdov: súdy zriadené rozhodnutím Bezpečnostnej rady OSN (napr. Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu, Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu) a súdy zriadené na základe medzinárodnej zmluvy (napr. Osobitný súd pre Sierra Leone, Osobitný tribunál pre Libanon). Teoreticky nie je vylúčená ani možnosť iných kategórií medzinárodných súdov (zriadených inak na základe medzinárodného práva), avšak v súčasnosti žiadne také orgány neexistujú. Tieto štatúty taktiež nie sú k nájdeniu v slovenskej zbierke zákonov.

Pomocou týchto dokumentov a rozhodnutí orgánov nimi zriadených sa definuje rozsah činov, ktoré spadajú pod zákaz popierania pre jednotlivé formy popierania. Toto vymedzenie sa mierne odlišuje pre verejné popieranie a popieranie extrémistickým materiálom.⁹

Holokaust

Nakoľko sa holokaust v právnej úprave priamo nespomína, je potrebné skúmať, či, prečo a na základe čoho spadá pod zákaz popierania. Zákon narába s formuláciou, že zakázané popierať je činy, ktoré príslušné štatúty považujú za niektorý z danej triedy trestných činov (zločiny proti mieru, genocídium, zločiny proti ľudskosti, vojnové zločiny). Čo sa týka konštrukcie skutkových podstatí týchto trestných činov, často sú vymedzené veľmi široko a prelínajú sa. Napr. rozsiahla, vopred naplánované genocídium počas vojenského konfliktu by podľa rímskeho štatútu bola ako genocídiom, tak aj zločinom proti ľudskosti a vojnovým zločinom. To znamená, že aj samotný holokaust môže spadať do viacerých kategórií. Ďalším podstatným poznatkom je, že vymedzenia rovnako pomenovaných trestných činov sú v rôznych z uvedených štatútov prakticky totožné.

Pojem „holokaust“ nemá žiadne oficiálne ani univerzálne prijímané vymedzenie. Napriek tomu však rôzne definície majú spravidla čosi spoločné. *Encyclopaedia Judaica* píše, že holokaust

⁹ Táto odlišnosť je daná tým, že dodatkový protokol a rámcové rozhodnutie vymedzujú činy, ktoré majú spadať pod zákaz popierania, mierne rozdielne a slovenský zákonodarca ich v tomto len kopíruje.

(v užšom zmysle slova) je „pojmem používaný na opísanie systematického, štátom podporovaného vyvražďovania miliónov Židov nacistami a ich kolaborantmi počas druhej svetovej vojny“.¹⁰ Takéto poňatie holokaustu je dosť reštriktívne, noe preto spomínané prvky by mali byť súčasťou každej definície holokaustu (holokaust býva rôzne rozširovaný nielen na vyvražďovanie, ale aj na prenasledovanie a nielen Židov, ale aj ostatných skupín prenasledovaných nacistami a ich kolaborantmi; inokedy sa zas vníma ako časové obdobie, nie ako vyhladzovanie).

Takto vymedzený holokaust spadá pod kategórie zločinu proti ľudskosti a vojnového zločinu podľa londýnskeho štatútu, ako aj kategórie genocídia, zločinu proti ľudskosti a vojnového zločinu podľa rímskeho štatútu a mnohých z iných štatútov. Z tohto je zrejmé, že spadá pod zákaz popierania.¹¹

2.3 Formy a podmienky trestnosti popierania

Nie akékoľvek popieranie vyššie zmienených činov je trestné, ale len také, ktoré je uvedené v Trestnom zákone. Popieranie musí napĺňať vymedzenú formu, a pre každú z nich sú ešte ustanovené podmienky, iba za splnenia ktorých bude popieranie danou formou trestné. Obe formy popierania sú úmyselné trestné činy. Ako už bolo uvedené vyššie, pre každú formu popierania zároveň platí trochu odlišný rozsah činov, ktorých popieranie je trestné.

Zákon rozlišuje dve formy popierania: popieranie extrémistickým materiálom a verejné popieranie.¹²

2.3.1 Popieranie extrémistickým materiálom

---

¹⁰ SKOLNIK, F. (ed.) – BERENBAUM, M. (ed.): *Encyclopaedia Judaica*. 2007. Zväzok 9, s. 325. Heslo „Holocaust“.

¹¹ Relevantný rozsudok Medzinárodného vojenského súdneho dvora v podstate činy, ktoré spadajú pod holokaust, označuje za vojnové zločiny a zločiny proti ľudskosti (londýnsky štatút nepozná genocídium). Samotný rozsudok však tieto činy neoznačuje ako „holokaust“; toto slovo sa s vyvražďovaním Židov počas druhej svetovej vojny začalo výhradne spájať až v 60. rokoch. Tento rozsudok Medzinárodného vojenského súdneho dvora je dostupný aj online na: <<http://avalon.law.yale.edu/imt/judwarcr.asp>>

¹² Tieto dve formy sa však úplne nevyklučujú, preto pri niektorých činoch môže dochádzať k súbehu foriem popierania. V takýchto prípadoch by sa zrejme udeľoval úhrnný trest podľa § 41 Trestného zákona, nakoľko by nebol daný žiadny z dôvodov vylučujúcich jednočinný súbeh (pre ich výpočet pozrite napr.: IVOR, J. a kol.: *Trestné právo hmotné 1* : všeobecná časť. Bratislava : Iura edition, 2006, s. 297.).

Kľúčovými ustanoveniami sú § 130, ods. 8 a 9, § 422a, § 422b a § 422c. Týmito ustanoveniami sa preberajú budúce záväzky Slovenskej republiky najmä z dodatkového protokolu.

Pod zákaz popierania pre túto formu popierania spadajú činy:

- považované článkom 6 londýnskeho štatútu za genocídium alebo zločin proti ľudskosti;¹³
- považované príslušnými článkami iného štatútu¹⁴ za genocídium alebo zločin proti ľudskosti;¹⁵
- v oboch prípadoch ale len vtedy, ak bol páchatel' takéhoto činu právoplatne odsúdený.¹⁶

Z uvedených ustanovení vyplýva, že trestná je výroba, rozširovanie a dokonca prechovávanie extrémistického materiálu, pričom jedným z typov extrémistického materiálu je „písomné, grafické, obrazové, zvukové alebo obrazovo-zvukové vyhotovenie (...) popierajúce alebo vážne zľahčujúce“ (§ 130, ods. 8, písm. e) niektorý z vyššie uvedených činov.

Podmienkou trestnosti je, že vyššie vymedzené vyhotovenie sa „vyrába, rozširuje, uvádza do obehu, robí verejne prístupným alebo prechováva v úmysle podnecovať nenávisť, násilie alebo neodôvodnene odlišné zaobchádzanie voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k

---

¹³ Článok 6 londýnskeho štatútu však nevymedzuje ani nespomína genocídium; v skutočnosti v celom tomto dokumente nie je slovo „genocídium“ vôbec spomenuté.

¹⁴ Tu sa stáva otáznym, či pod kategóriu „iný štatút“ možno radiť rímsky štatút. Z hľadiska logického výkladu textu sa javí samozrejým, že áno (§ 130, ods. 8, písm. e) – spomína sa len londýnsky štatút a potom sa hovorí o „štatúte iného medzinárodného trestného súdu“. Zdá sa však, že podľa interpretácie ministerstva spravodlivosti rímsky štatút do tejto kategórie nepatrí (List od generálneho riaditeľa sekcie medzinárodného a európskeho práva Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky Petra Bánaša. Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácie z 20. januára 2010. Číslo: 14676/2010-8202-BK.).

¹⁵ Mnohé z týchto štatútov však vôbec nerozoznávajú genocídium či zločiny proti ľudskosti. Napr. Osobitný tribunál pre Libanon sa zaoberá prípadom vraždy sýrskeho premiéra Rafika Harírího a vôbec nerozoznáva tieto kategórie činov. Znenie štatútu je dostupné na:

<<http://www.stl-tsl.org/x/file/TheRegistry/Library/BackgroundDocuments/Statutes/Resolution%201757-Agreement-Statue-EN.pdf>>

¹⁶ Doslova vtedy, „ak bol páchatel' alebo účastník tohto činu odsúdený právoplatným rozsudkom medzinárodného súdu zriadeného na základe medzinárodného verejného práva, ktorého právomoc uznala Slovenská republika, ak takýto rozsudok nebol v predpísanom konaní zrušený“ (§ 130, ods. 8, písm e in fine).

niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie, ak je zámenkou pre predchádzajúce dôvody“ (§ 130, ods. 9).

2.3.2 Verejné popieranie

Kľúčovým ustanovením je § 424a, najmä ods. 1, písm b. Týmto ustanovením sa preberajú budúce záväzky Slovenskej republiky najmä z rámcového rozhodnutia.

Pod zákaz popierania pre túto formu popierania spadajú činy:

- považované článkami 6, 7 a 8 rímskeho štatútu za genocídium, zločin proti ľudskosti alebo vojnový zločin;
- považované článkom 6 londýnskeho štatútu za zločin proti mieru, vojnový zločin alebo zločin proti ľudskosti.

Z uvedených ustanovení vyplýva, že trestné je, keď niekto „verejne popiera alebo vážne zľahčuje“ niektorý z vyššie uvedených činov.

Podmienkou trestnosti je, že prostredníctvom tohto popierania alebo zľahčovania sa vykonáva hanobenie skupiny alebo jednotlivca určených príslušnosťou „k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie“ (§ 424a, ods. 1, písm b) alebo vyhrážanie sa im.¹⁷ Ďalšou podmienkou je, že popieraný (resp. zľahčovaný) čin bol

---

¹⁷ Samotný koncept „vyhrážania sa popieraním“, z ktorého zákonodarca vychádza, sa však javí ako sporný a ťažko udržateľný. Isto možno čosi popierať, isto sa možno niekomu i vyhrážať; dokonca je možné oboje v jednej vete. Ako by ale oboje naraz bolo možné konaním, ktoré nie je deliteľné, jasné nie je a zrejme je to logicky nemysliteľné. Možno napr. povedať „ak Židia nebudú poslúchať, vyvraždím ich a holokaust nebol“, avšak v takomto prípade ide o súčasné vyhrážanie sa a popieranie, pričom obe veci sú od seba jasne oddeliteľné. V tomto prípade by sa páchatel' nevyhrážal tým, že niečo popiera, ale tým, že vyslovuje hrozbu fyzickou likvidáciou; popieranie je spomenuté akoby „mimochodom“ a aj keby nebolo prítomné, stále by šlo o vyhrážanie. Naopak, nebyť prvej časti vety, šlo by už len o popieranie, a nie vyhrážanie. Zdá sa teda, „vyhrážanie sa popieraním“ nie je v načrtnutom smere vôbec možné, a tak ide o dosť absurdnú skutkovú podstatu. „Hanobenie popieraním“ je taktiež dosť problematické, pretože hanobenie je hodnotový úsudok, zatiaľ čo popieranie faktografický. Presnejšie by azda bolo hovoriť o „hanobení pomocou popierania“, teda o situácii, keď faktografický úsudok je vyslovovaný s pohnútkou podporiť hodnotový úsudok; podobný prístup možno uplatniť i pri interpretácii výrazu „vyhrážať sa popieraním“. V takýchto prípadoch je však

spáchaný na takejto skupine osôb. Na rozdiel od popierania extrémistickým materiálom sa teda nevyžaduje, aby bol páchatel' popieraného (resp. zľahčovaného) činu odsúdený.

2.4 Kritika súčasnej právnej úpravy

Súčasnú právnú úpravu možno podrobiť kritike z viacerých uhlov a smerov pohľadu. Podstatným problémom je tzv. „externá tvorba práva“, teda zverovanie rozhodovania o tom, čo je trestný čin, na iné orgány ako orgány slovenskej verejnej moci a s tým súvisiaci problém možného nesplnenia zásady zákonnosti. Problémom je i nízka kvalita a prehľadnosť normatívneho textu, ktorá umožňuje viaceré interpretácie.¹⁸ Podobné platí pre dôvodovú správu.¹⁹ Závažnou námietkou je

---

závadné nie popieranie, ale hanobenie, resp. vyhrážanie sa, a popieranie je len konkrétny spôsob vykonania takéhoto činu, preto je nelogické ho konkrétne uvádzať (pozrite aj časť „Nadbytočnosť zákazu popierania“ v podkapitole 2.4).

¹⁸ Slabá úroveň spracovania je charakteristická pre celú tzv. „protiextrémistickú“ legislatívu. Nepozornosť zákonodarcu je často až zarážajúca, čo sa prejavilo napr. keď novelou 257/2009 boli do 12. hlavy osobitnej časti Trestného zákona zavedené nové skutkové podstaty. Pre trestné činy tejto hlavy, nakoľko zahŕňajú i ťažké zločiny ako genocídium, vojnová krutosť či perzekúcia obyvateľstva, platí, že sú v zásade nepremlčateľné podľa § 88 a § 91 Trestného zákona. Tie isté ustanovenia však zavádzajú výnimky z tohto pravidla pre menej závažné trestné činy z tejto hlavy (napr. hanobenie národa, rasy a presvedčenia). Je zrejmé, že s pridaním nových ešte menej závažných skutkových podstatí do 12. hlavy (napr. prechovávanie extrémistických materiálov) bolo vhodné tieto výnimky aktualizovať. K tomuto však nedošlo, a tak nastáva absurdná situácia, kedy napr. obzvlášť závažný zločin úkladnej vraždy, trestateľný i doživotným väzením, je premlčateľný, no prečin prechovávanie extrémistických materiálov, za ktorý hrozí maximálne rok odňatia slobody, sa nepremlčuje. Situácia nebola dodnes napravená, hoci Trestný zákon bol od prijatia tejto zmeny novelizovaný už trikrát.

Notoricky známy je i prípad § 130, ktorý sa tiež novelizoval spomínanou novelou. Predtým mal 6 odsekov, novelou doň boli vložené odseky očíslované 8 a 9, ktoré upravujú problematiku extrémistického materiálu. Odsek číslo 7 však chýba: po šiestom nasleduje rovno ôsmy.

Tieto, ako aj ďalšie, nedostatky úpravy problematiky extrémizmu v Trestnom zákone (a nevôľa ich odstrániť), svedčia o tom, že pri legislatívnych činnostiach v tejto oblasti má zrejme prednosť skôr snaha o politický marketing (ako pred domácim obyvateľstvom, tak pred zahraničím) ako záujem o odborné a skutočné riešenie problému.

¹⁹ Táto je spracovaná nedostatočne. Charakterizujú ju:

- všeobecná neprehľadnosť (komentáre k jednotlivým bodom majú takmer vždy len jeden odsek, hoci niekedy siahajú aj cez viacero strán a bolo by žiaduce ich rozdeliť);
- zlé štruktúrovanie dokumentu (napr. odôvodnenie novozavedeného § 424a sa nachádza na dvoch miestach, miesto toho, aby bolo upravené súhrnne);
- časté preklepy či zlé uvedenia čísiel paragrafov a ustanovení;
- nelogické vety a vety bez zmyslu (zbytočne prekomplikované formulácie, vynechaný vetný člen a pod.);

aj to, že takáto právna úprava porušuje, podľa niektorých neprimerane, slobodu prejavu, akademickú slobodu a slobodnú súťaž politických síl (tieto námietky sú prioritne rozoberané v 3. a 4. kapitole práce).

Porušenie zásady zákonnosti

Nakoľko dikcia zákona, čo do formulácie esenciálneho znaku trestného činu, odkazuje aj na dokumenty a rozhodnutia, ktoré nielenže nie sú súčasťou zbierky zákonov, ale ani slovenského právneho poriadku, vyvstávajú značné pochybnosti o tom, či je takouto úpravou splnená podmienka zákonnosti.²⁰

Tieto nedostatky právnej úpravy si uvedomuje aj sám zákonodarca, keď v dôvodovej správe k zákonu poukazuje na to, že problémom môže byť londýnska charta, nakoľko nebola uverejnená v zbierke zákonov. Vzhľadom na to dokonca existuje „vážne riziko absencie trestnej zodpovednosti, ak sa nepreukáže vedomosť ospravedlňujúcej osoby o takto vymedzenom čine, nebude sa môcť uplatniť nevyvrátiteľná právna domnienka znalosti všetkého, čo bolo uverejnené v Zbierke zákonov“. Preto zákonodarca ďalej konštatuje: „Javí sa teda vhodné uverejniť Chartu Medzinárodného vojenského tribunálu v Zbierke zákonov...“,²¹ čím by považoval problém za vyriešený.

Načim však dodať, že ani po prípadnom dodatočnom zverejnení londýnskeho štatútu by nemusela požiadavka zákonnosti byť celkom naplnená. Zákonodarca sa totiž spolieha na to, že „[k]onstruktívna textu oboch dotknutých ustanovení odkazom na ustanovenia príslušných článkov medzinárodných zmlúv a ich príloh nie je v rozpore so zásadou zákonnosti, nakoľko o všetkom, čo bolo vyhlásené Zbierke zákonov [*sic*], platí nevyvrátiteľná právna domnienka znalosti“.²²

-
- nedostatočná alebo chýbajúca argumentácia, a to aj v kľúčových bodoch.

²⁰ Zásada zákonnosti je sformulovaná v článku 49 Ústavy Slovenskej republiky: „Len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie.“

²¹ Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, Národná rada Slovenskej republiky, 4. volebné obdobie, parlamentná tlač 858, k bodu 3.

²² Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, Národná rada Slovenskej republiky, 4. volebné obdobie, parlamentná tlač 858, k bodu 3.

Takúto argumentáciu však sotva možno prijať ako uspokojivú, nakoľko spomínané články či už rímskeho alebo londýnskeho štátu neobsahujú enumeráciu jednotlivých konkrétnych činov či ich popis, ale sú len všeobecnými skutkovými podstatami. Teda aj osoba, ktorá by ovládala celé znenie zbierky zákonov, by nemohla posúdiť, ktoré činy spadajú pod zákaz popierania a ktoré nie.^{23, 24}

Na to by sa musela dopracovať až ku konkrétnym rozhodnutiam týchto orgánov (čo plynie už zo samotnej formulácie „ak bol páchatel' alebo účastník tohto činu odsúdený právoplatným rozsudkom“), ktoré by bolo taktiež zrejme potrebné zverejniť. Často pritom ale ide o dokumenty, ktoré ani neexistujú v slovenskom preklade, prípadne boli preložené len ich časti, a rozhodne nie v oficiálnom znení. Ministerstvo spravodlivosti na žiadosť na prístupenie textu všetkých „iných štatútov“ odpovedalo, že „sú prístupné v cudzích jazykoch na internetových stránkach príslušných medzinárodných súdnych orgánov, resp. stránke Medzinárodného výboru Červeného kríža (databáza medzinárodného humanitárneho práv [*sic*]) a ich slovenské znenie nemá Ministerstvo

---

²³ Takúto námietku možno v širšom zmysle vzniesť voči celému právnemu poriadku ako takému: porozumenie ľubovoľného normatívneho textu predpokladá znalosti sémantiky pojmov ako „povinnosť“, „je“, „uvedené“ a ďalších výrazov jazyka. Teda človeku nikdy nepostačí znalosť celého právneho poriadku, na to, aby mu porozumel, ale potrebuje ešte ďalšie znalosti, ktoré sa v právnom poriadku samotnom nenachádzajú.

Možno však oponovať, že v prípade týchto slov ide o základné výrazy prirodzeného jazyka, ktorým dokáže na základe predteoretického pochopenia porozumieť každý jednotlivец spôsobilý na právne úkony a pozná ich význam aj bez toho, že by sa špecificky venoval štúdiu práva.

Sotva však možno od takéhoto „bežného človeka“ očakávať, že si naštuduje znenia štatútov a rozhodnutí medzinárodných orgánov, ktoré nie sú dostupné v slovenskom jazyku a samotné ministerstvo spravodlivosti uvádza, že ich slovenské znenie nemá k dispozícii – viďte nižšie.

²⁴ Podobne by bolo možné namietat' i voči trestnému činu schvaľovania trestného činu podľa § 338. Mohlo by sa zdať, že i tu by musela osoba, aby dokázala posúdiť, či sa dopúšťa páchania trestného činu, poznať už vynesené rozsudky (ktoré sa, samozrejme, neuverejňujú v zbierke zákonov). Podľa mňa tomu tak však nie je. Z toho, že osoba schvaľuje konanie páchatel'a („schvaľuje trestný čin alebo vychvaľuje pre trestný čin jeho páchatel'a“), je zrejme, že ho už pozná. Nemusí teda poznať konkrétny obsah rozsudku, stačí znalosť Trestného zákona (na ktorú sa dá uplatniť práve spomínaná nevyvrátiteľná domnienka znalosti) a konania páchatel'a. O otázke právnej kvalifikácie konania a spôsobilosti laika interpretovať právo v sporných prípadoch by sa dalo polemizovať, ale z už uvedeného je zrejme, že takáto námietka uplatnená na trestný čin schvaľovania trestného činu a popieracie trestné činy má úplne inú kvalitu.

spravodlivosti SR k dispozícii“.²⁵ Táto informácia sa pritom týka len štatútov samotných, nieto ešte rozhodnutí orgánov zriadených na ich základe.

Naplnenie požiadavky zákonnosti by teda zrejme predpokladalo nielen publikáciu londýnskej charty v zbierke zákonov, ako i všetkých dokumentov spadajúcich pod kategóriu iného štatútu, ale aj jednotlivých rozsudkov medzinárodných súdov zriadených týmito dokumentmi.

Omylnosť medzinárodných trestných súdov

Externá tvorba práva v tomto ohľade sa javí ako dosť problematická i z dôvodu, že medzinárodné trestné súdy často nasledujú po vojnách a nie vždy majú charakter nestranných a spravodlivých procesov. Ako príklad možno uviesť i samotné Norimberské procesy, ktoré sú viac ako 60 rokov terčom rozsiahlej kritiky nielen zo strany odporcov vyhladzovacej verzie, ale aj v čase svojho konania boli ich legitimita či priebeh spochybňované mnohými poprednými osobnosťami právnej teórie i praxe, a to aj vo víťazných krajinách.²⁶

Na Norimberských procesoch boli taktiež vzaté za samozrejmé niektoré skutočnosti, ktoré dnes už aj zástancovia vyhladzovacej verzie považujú za prehnané či úplne vyfabulované vojnovou propagandou (napr. rozsudok Medzinárodného vojenského súdneho dvora uvádza, že v Osvienčime len v rokoch 1940 – 1943 zahynuli 3 milióny ľudí, v súčasnosti sa toto číslo považuje už za

---

²⁵ List od generálneho riaditeľa sekcie medzinárodného a európskeho práva Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky Petra Bánaša. Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácie z 20. januára 2010. Číslo: 14676/2010-8202-BK.

²⁶ Medzi kritikov Norimberského procesu patrili napr. aj sudcovia Najvyššieho súdu USA (Harlan Fiske Stone, William Orville Douglas). Dokonca Robert Jackson, hlavný žalobca za USA, sám v liste prezidentovi Trumanovi poukázal na to, že Spojenci „robili alebo robia niektoré z vecí, za ktoré súdime Nemcov“. Ďalšia z početných kritik sa týka obvinení z účasti na sprisahaní na spáchanie agresie proti Poľsku v roku 1939. Nemeckí generáli Jodl a Keitel a minister zahraničných vecí Ribbentrop boli za tieto činy odsúdení a nakoniec popravení. Tajný dodatok k Paktu Molotov-Ribbentrop z 23. augusta 1939 hovoril o rozdelení Poľska medzi Nemcov a Sovietov (čo sa uskutočnilo v septembri 1939). Sovietski predstavitelia však neboli súdení za účasť na tom istom sprisahaní; miesto toho súdny dvor chybné označil tajný dodatok k spomínanému paktu za sfaľovaný. Podobne neboli súdení predstavitelia Veľkej Británie a Sovietskeho zväzu za prípravu a vykonanie anglo-sovietskej invázie do Iránu, sovietski predstavitelia za tzv. zimnú vojnu proti Fínsku či britskí politici za obsadenie Islandu.

(Dostupné na: <http://en.wikipedia.org/wiki/Nuremberg_Trials>)

niekoľkonásobne premrštené²⁷). Herczeg taktiež upozorňuje na to, že „rozsudkom Mezinárodného vojenského tribunálu v Norimberku bylo Německo uznáno odpovědným za masakr v polské Katyni, a to na základe dokumentů předložených sovětským žalobcem. (...) Dnes je již oběcne uznáváno, že se jednalo o dílo NKVD.“²⁸

Hoci sa preukázala chybnosť týchto rozsudkov vo viacerých bodoch, neboli nijak revidované, pretože v zmysle čl. 26 londýnskeho štatútu sú konečné a neexistuje proti nim možnosť opravného prostriedku. Vyhlásovať „nespochybniteľnosť“ takýchto rozhodnutí je teda v konečnom dôsledku dosť neprezieravé; najmä po tom, čo je ich nedôveryhodnosť už dlhé roky známa.

Problematika odsúdenia páchatel'ov

Ako už bolo uvedené, pri popieraní extrémistickým materiálom sa vyžaduje odsúdenie páchatel'a (alebo aspoň účastníka) činu, ináč nespadá pod zákaz popierania pre túto formu. Zatiaľ čo toto kritérium môže vyznievať nelogicky či nespravodlivo (charakter spáchaného činu sa nemení dolapením a odsúdením páchatel'a, trestnosť popierania na Slovensku je závislá od neschopnosti páchatel'a uniknúť spravodlivosti...), má svoju zjavnú výhodu: umožňuje pomerne jasne určovať činy, ktoré spadajú pod zákaz popierania (pozrite však nasledujúce pojednanie o paradoxe „oblúkovitého odsúdenia“).

Pri verejnom popieraní sa však nevyžaduje odsúdenie páchatel'a ani účastníka činu; na to, aby sa zákaz popierania uplatnil, stačí samotná skutočnosť, že čin bol spáchaný. Tu nastáva podstatný problém: ako určovať, či bol čin spáchaný? Mnohé prípady zločinov proti ľudskosti sú sporné, alebo veľmi nedávne. Slovenský súd by teda v rámci dokazovania musel napr. zisťovať, či prebehlo

---

²⁷ Internetová stránka osvienčimského múzea uvádza celkový počet obetí 1,1 milióna, čo možno v súčasnosti považovať za „oficiálny“ údaj (dostupné na:

<http://en.auschwitz.org.pl/h/index.php?option=com_content&task=view&id=14&Itemid=13&limit=1&limitstart=3>). Avšak aj medzi zástancami vyhladzovacej verzie sa nájdu bádatelia, ktorí tieto čísla ešte znižujú, napr. J. C. Pressac hovorí o 630 000 – 710 000 mŕtvych (PRESSAC, J. C.: Die Krematorien von Auschwitz. Mníchov : Piper, 1994, s. 202. Citované podľa: GRAF, J. – MONTORIOL, B.: Holocaust Revisionism – The Arguments. Uckfield : Historical Review Press, 2007, s. 64.).

Príslušný rozsudok Medzinárodného vojenského súdneho dvora je dostupný na:

<<http://avalon.law.yale.edu/imt/judwarcr.asp>>

²⁸ HERCZEG, J.: Trestné činy z nenávisťi. Praha : ASPI, 2008, s. 123.

genocídium niekde v odľahlých končinách tretieho sveta. Vzhľadom na to, že tretí svet sa prakticky neustále zmieta v konfliktoch a vojnách, genocídiá a zločiny proti ľudskosti sú takmer na dennom poriadku. O čo by sa teda slovenský súd oprel, ak by neexistoval v danej veci ani právoplatný rozsudok? Dôkladné vyšetrenie takých činov – navyše ak sa stali v málo civilizovaných častiach sveta – trvá roky a o ich presnej podobe sa polemizuje ešte dlho po tom. K tomu ešte vystupuje požiadavka právnej istoty.

Podľa Herczega „popírat lze pouze něco, co je pravda, co je nespornou historickou skutečností“ a keďže obe formy popierania sú úmyselným trestným činom, malo by platiť to, čo Herczeg píše ďalej, teda že by sa „muselo jednat o výroky, o jejichž nepravdivosti pachatel ví, nebo je s jejich možnou nepravdivostí srozuměn, bez ohledu na to, že pro jiného je táto otázka naprosto zřejmá“.²⁹ Podľa tejto interpretácie by teda „popierači“ skutočne sporných udalostí postihovaní byť nemali (iste, tu sa zase otvára otázka, čo je to „nesporná historická skutočnosť“). Považujem za dost pravdepodobné, že takáto interpretácia by bola uplatnená i slovenským súdom. Na tomto probléme však jasne vychádza najavo absurdita trestných činov „skresľovania dejín“ a vôbec „oficiálnej pravdy“.

Paradox „oblúkovitého odsúdenia“

Možno kritizovať i nelogickú formuláciu upravujúcu nutnosť odsúdenia páchatel'a (resp. účastníka) činu, ktorý spadá pod zákaz popierania. Podmienka je formulovaná nasledovne: „ak bol páchatel' alebo účastník tohto činu odsúdený právoplatným rozsudkom medzinárodného súdu“. Avšak v tomto vymedzení absentuje súvislosť medzi spáchaným činom (ktorý má spadať pod zákaz popierania) a odsúdením páchatel'a: postačuje, že páchatel' bol odsúdený, ale nemusel byť vôbec odsúdený za ten čin, ktorý je zakázané popierať. Naopak, čin, za ktorý bol páchatel' odsúdený, môže byť popierateľný aj legálne. Toto možno označiť ako „paradox oblúkovitého odsúdenia“.

Situáciu uvediem na príklade. Predstavme si, že osoba, ktorá zabila Rafika Harírího, úplne nezávisle od toho spácha genocídium. Uvážme teraz niekoľko možností. Ak nebude táto osoba vôbec odsúdená medzinárodným súdom, popieranie tohto genocídiá nebude trestné. Ak bude odsúdená len za vraždu Rafika Harírího (ktorej vyšetovaním sa zaoberá medzinárodný súd, pozrite

---

²⁹ HERCZEG, J.: Trestné činy z nenávisti. Praha : ASPI, 2008, s. 125.

pozn. 15), potom bude trestné popierať genocídium, ktoré spáchala – hoci za ňu vôbec nebola odsúdená (na druhej strane, popierať vraždu Rafíka Harírího trestné nebude). Paradox oblúkovitého odsúdenia je tu zjavný. Na vyriešenie tohto nedostatku postačilo medzi slová „činu“ a „odsúdený“ vložiť „zaň“.

Nadbytočnosť zákazu popierania

Podľa súčasnej právnej úpravy nie je trestné popierania holokaustu (či iných činov) *eo ipso*, ale len za istých podmienok, ktoré boli rozoberané vyššie. Vzhľadom na to sa ale výslovné spomenutie popierania javí nadbytočným. § 423 upravuje hanobenie národa, rasy a presvedčenia a § 424 podnecovanie národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti. Z dikcie týchto ustanovení je zrejmé, že je trestné je v podstate takéto hanobenie a podnecovanie vo všeobecnosti.

Popieranie je teda vlastne len špecifickým spôsobom, ako vykonať tieto trestné činy. Aký má potom ale zmysel uvádzať ho osobitne? Je to čosi podobné, ako keby sa ku každému trestnému činu v osobitnej časti Trestného zákona malo doplniť ustanovenie, že nejde o trestný čin, ak bol tento čin vykonaný v rámci nutnej obrany – hoci nutná obrana je upravená v § 25 a vzťahuje sa na všetky trestné činy v osobitnej časti.³⁰ Takýmto prístupom dochádza k zbytočnej vulgarizácii ustanovení Trestného zákona. Zákonodarca mohol radšej rozumným spôsobom upraviť už existujúce ustanovenia o takomto hanobení a podnecovaní.

Obmedzovanie akademickej slobody

Okrem týchto, zväčša technických, nedostatkov možno právnej úprave vyčítať i ďalšiu skutočnosť, a síce obmedzenie akademickej slobody. Túto problematiku analyzujem v nasledujúcej kapitole.

---

³⁰ Podobné snahy tu už boli. Poslanci za Slovenskú demokratickú a kresťanskú úniu predložili v januári 2010 návrh na novelizáciu Trestného zákona, ktorý obsahoval ustanovenie o tom, že „[t]ýraním zvierat'a nie je... usmrtenie zvierat'a v krajnej núdzi v zmysle §24 zákona č. 300/2005 Z.z.“. Toto ustanovenie bolo neskôr vypustené pozmeňovacím návrhom. Návrh zákona je dostupný na:

< <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=3232> >

3 Zákaz popierania holokaustu a akademická sloboda

3.1 Sloboda prejavu a akademická sloboda

Slobodu prejavu ako základné právo či ľudské právo zhodne uznávajú všetky podstatné medzinárodné dokumenty upravujúce ľudské práva.³¹ Jej vymedzenia sú veľmi podobné, no nie úplne totožné. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že pod ňu spadá právo vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie a myšlienky akýmikoľvek prostriedkami, bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice.³² Právo na slobodu prejavu tiež nepripúšťa, aby niekto trpel ujmu za svoje presvedčenie.³³ Často však už samotný dokument zakotvujúci právo na slobodu prejavu upravuje aj možnosti jej obmedzenia.

Slovenská republika, ktorá sa hlási k týmto štandardom ľudských práv, s nimi prevzala i slobodu prejavu. Sloboda prejavu sa nachádza už v Listine základných práv (čl. 17), ktorá je súčasťou ústavného zákona ČSFR č. 23/1991 Zb. a v podstate v tej istej podobe bola prevzatá i do Ústavy Slovenskej republiky, do článku 26.

Na rozdiel od slobody prejavu, akademická sloboda nie je tak ustálenou legislatívnou kategóriou. Sloboda vedy je v podstate zaručená v rámci slobody prejavu. Niektoré medzinárodné dokumenty však okrajovo spomínajú aj „vedecký pokrok“ či „vedecký výskum“.³⁴ Čo sa týka vnútroštátnej úpravy, sloboda vedeckého bádania je zaručená ako Listinou základných práv (čl. 15, ods. 2), tak aj Ústavou Slovenskej republiky (čl. 43, ods. 1).

---

³¹ Napr. Všeobecná deklarácia ľudských práv, Medzinárodný pakt o politických a občianskych právach, Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

³² Čl. 19 Všeobecnej deklarácie ľudských práv, čl. 19 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, čl. 10 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

³³ Čl. 19 Všeobecnej deklarácie ľudských práv.

³⁴ Podľa Všeobecnej deklarácie ľudských práv, čl. 27 má každý „právo slobodne sa zúčastňovať kultúrneho života v spoločnosti, užívať plody umenia a podieľať sa na vedeckom pokroku a jeho výtvykoch“. Podobne Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach v čl. 15, ods. 1 zakladá právo každého „užívať plody vedeckého pokroku a jeho využitia“ a „požívať ochranu morálnych a materiálnych záujmov, ktoré vyplývajú z jeho vedeckej, literárnej alebo umeleckej tvorby“. Zmluvné strany sa taktiež zaväzujú „rešpektovať slobodu nevyhnutnú pre vedecký výskum a tvorivú činnosť“ (čl. 15, ods. 3).

Na tieto ustanovenia nadväzujú niektoré osobitné predpisy. Vysokoškolský zákon upravuje „akademické slobody a akademické práva“, medzi ktoré radí aj:

- slobodu vedeckého bádania, výskumu, vývoja a zverejňovanie ich výsledkov;
- slobodu výučby spočívajúcu najmä v otvorenosti rôznym vedeckým názorom, vedeckým a výskumným metódam;
- právo na slobodné vyjadrovanie a zverejňovanie svojich názorov.³⁵

Zložkou akademických slobôd a práv podľa vysokoškolského zákona je i akademická samospráva (právo používať akademické insígnie a znaky, vykonávať akademické obrady a pod.) a právo na vzdelanie (právo učiť sa pri zachovaní slobodného výberu štúdia). Zákon o Slovenskej akadémii vied tiež spomína slobodu vedeckého bádania, no len v tom zmysle, že „[a]kadémii v rozsahu tohto zákona sa zaručuje sloboda vedeckého bádania a uverejňovania jeho výsledkov“.³⁶ Žiadny z týchto pojmov (ani zo zákona zo SAV, ani z vysokoškolského zákona) doposiaľ nebol súdne interpretovaný.

Podľa § 1 vysokoškolského zákona je zrejmé, že zákonodarca považuje vysoké školy za inštitúcie s dôležitým spoločenským a duchovným poslaním (majú „rozvíjať harmonickú osobnosť, vedomosti, múdrosť, dobro a tvorivosť v človeku“ a „prispievať k rozvoju vzdelanosti, vedy, kultúry a zdravia pre blaho celej spoločnosti“). Vzhľadom na to, že akademická sloboda je nevyhnutným predpokladom pre výkon tohto poslania, možno usúdiť, že zákonodarca jej pripisuje vysokú prioritu a považuje ju za dôležitú spoločenskú hodnotu, resp. za nutnosť pri tvorbe a udržiavaní určitých významných spoločenských hodnôt.

Pre účely tejto práce nebudem vychádzať z pojmu „akademická sloboda“, ako je zakotvený v pozitívnom práve, i keď sa s týmto poňatím bude v mnohom prelínať. V zásade budem „akademickú slobodu“ pertraktovať o niečo užšie, ako ju vymedzuje vysokoškolský zákon – v podstate ako zložku „slobôd“ z akademických práv a slobôd v ňom uvedených. Takto poňatá akademická sloboda zahŕňa najmä slobodu vedeckého bádania, slobodu vyjadrovania, slobodu

---

³⁵ § 4 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

³⁶ § 3 zákona č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied.

vykonávania výskumu a zverejňovania a interpretovania jeho výsledkov, slobodnú diskusiu, možnosť polemizovať, predkladať konkurenčné tézy a teórie.

Z uvedeného je zrejmé, že akademická sloboda tvorí pomerne úzku, špecifickú oblasť slobody prejavu, ktorá je vymedzená vcelku vysokými nárokmi. Vzhľadom na dôležitú spoločenskú funkciu vzdelania a vedy, ktorej i zákonodarca pripisuje vysoký význam, by práve akademická sloboda mala byť najchránenejšou oblasťou slobody prejavu.

3.2 Popieranie holokaustu a veda

Do popredia vystupuje otázka, či výskumy odporcov vyhladzovacej verzie možno považovať za súčasť vedy. Táto otázka má pre nás zásadný význam, pretože ak by tomu tak nebolo, potom zákaz popierania holokaustu by nebol obmedzením akademickkej slobody; minimálne nie z tohto titulu. Aby sme si odpoveď na túto otázku vyjasnili, je nutný stručný exkurz do teórie a filozofie vedy.³⁷

---

³⁷ Mnohí autori akoby paušálne odmietali popieranie holokaustu ako pseudovedecké. Prekvapujúce je pritom, že často o tejto problematike pravdepodobne sami nemajú dostatočné vedomosti. Napr. Pecníková uvádza: „Revizionisti používajú pre svoju činnosť zdanlivo vedecké metódy, napr. historickú metódu *oral history*, ktorá spočíva v zachytení výpovedí pamätníkov a ich nasledujúcu interpretáciu. Konkrétne zaznamenávajú napríklad výpovede amerických vojakov, ktorí oslobodzovali koncentračné tábory a na základe ich výpovedí spochybňujú systém organizácie koncentračných táborov. Notoricky známe je aj spochybňovanie splynovania a spaľovania mŕtvych na základe výpočtov o nedostatočnej kapacite týchto zariadení...“ (PECNÍKOVÁ, M.: *O osvienčimskej lži*. In: *Justičná revue*, 10/2004, s. 1049 – 1050.)

Táto charakteristika je značne nepresná. Pre odporcov vyhladzovacej verzie je, naopak, typické zdôrazňovanie hmotných dôkazov holokaustu (napr. chemické analýzy a obhliadky údajných vyhladzovacích zariadení), popri prípade písomností a dokumentov, oproti svedectvám, ktoré bývajú často spochybňované pre ich údajnú nespoľahlivosť, ľahkú manipulovateľnosť či vzájomnú protirečivosť. Je však pravda, že revizionisti poukazujú na niekoľkých svedkov, ktorí otvorene vyhlásili, že nikdy nepočuli o plynových komorách či vyhladzovaní v koncentračných táboroch, v ktorých malo dochádzať k splynovaniu. Tento argument má však silne akcesorický charakter a skôr poukazuje na to, že svedectvá celkovo nemožno brať úplne vážne.

Nie je zrejmé, aké „spochybňovanie systému organizácie koncentračných táborov“ má Pecníková na mysli. Aj zástancovia vyhladzovacej verzie však v súčasnosti uznávajú, že všetky vyhladzovacie tábory sa nachádzali v zóne dobytej Sovietskimi, ale nie v „starej ríši“ (napr. Martin Broszat v otvorenom liste pre noviny *Die Zeit* z roku 1960 (Podľa: RAVEN, G. – WEBER, M.: *Wiesenthal Re-Confirms: ‘No Extermination Camps on German Soil’*. In: *The Journal of Historical Review*, 3/1993.)). Američania teda neoslobodili žiadny koncentračný tábor, ktorý by bol „vyhladzovacím“. Z tohto dôvodu v týchto táboroch neprebíhalo vyhladzovanie väzňov splynovaním, na čom sa zástancovia vyhladzovacej verzie zhodnú s odporcami. Existujú síce výnimky, napr. Buchenwald alebo Mathausen, na ktorých sa celkom nezhodnú ani samotní zástancovia vyhladzovacej verzie: niektoré zdroje tvrdia, že tam plynové komory boli, iné

Ako už bolo spomínané, veda nemá žiadnu „oficiálnu“ či legislatívnu definíciu. Akýkoľvek pokus o sformulovanie „vedeckej“ definície vedy by sa skončil nekonečným regresom. Otázka vymedzenia vedy a jej metód je teda metavedecká: zaoberá sa ňou filozofia vedy. Prístupy rôznych autorov sa líšia, pričom možno ale vymedziť niektoré vo všeobecnosti spoločné črty.

Ako samozrejme požiadavky na systém, aby mohol byť vedou, sa uvádzajú vnútorná logická neprotirečivosť teórií³⁸ či objektivita tvrdení, spočívajúca v ich intersubjektívnej testovateľnosti.³⁹ Podstatné je i slobodné „konkurenčné“ prostredie, ktoré umožňuje formulovať, predkladať a testovať teórie nové a alternatívne k tým súčasným, teda „vzájomná racionálna kontrola kritickou diskusiou“.⁴⁰

Podľa Poppera teórie možno podrobiť dvom procesom: verifikácii (potvrdzovaniu) a falzifikácii (vyvracaniu). Za rozhodujúcu Popper považuje falzifikáciu. Úplná verifikácia je jednak nemožná („problém indukcie“, známy už Humeovi), jednak čiastočne či selektívne verifikovať možno

---

to popierajú. Každopádne, tvrdenie, že v západnej časti Tretej ríše sa nenachádzali vyhladzovacie tábory, nie je „revizionistické“, ale stotožňujú sa s ním i mnohí zástancovia vyhladzovacej verzie.

Podobne Hradská uvádza: „Rassinierova téza, že v Buchenwalde neexistovala žiadna plynová komora, resp. že v plynových komorách v iných táboroch bolo zavraždených relatívne málo obetí, je dodnes nosnou myšlienkou revizionistov holokaustu pôsobiacich aj na Slovensku.“ (HRADSKÁ, K.: Revizionizmus holokaustu na Slovensku. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania (Bratislava : Stimul, 2007), s. 175.) Opäť sa prejavuje neznalosť scény odporcov vyhladzovacej verzie. Ako už bolo uvedené vyššie, tvrdenie, že v Buchenwalde nebola homicídna plynová komora, nie je revizionistické, a toľž nie Rassinierove, ale stotožňujú sa s ním aj mnohí poprední zástancovia vyhladzovacej verzie. Ich odporcovia okrem toho spochybňujú existenciu homicídnych plynových komôr ako takých a nie vysoký počet ich obetí: podľa nich plynové komory nemali žiadne obeť, pretože jednoducho neslúžili na vyhladzovanie ľudí (lež hubenie vší, dezinfekciu šatstva a pod.).

Dokonca Herczeg vo svojej knihe z roku 2008 uvádza: „Na pamätním kameni v Osvětimi je uveden počet obětí tábora ve výši 4 miliony.“ (HERCZEG, J.: Trestné činy z nenávisťi. Praha : ASPI, 2008, s. 124.) V skutočnosti bola však táto pamätná tabuľa odstránená krátko po páde komunizmu v Poľsku a v súčasnosti je v tábore osadená nová, ktorá uvádza počet obětí ako „približne jeden a pol milióna“ (Fotografia aktuálnej pamätnej tabule je dostupná na internetovej stránke osvienčimského múzea:

<http://en.auschwitz.org.pl/m/index.php?option=com_ponygallery&func=detail&id=1032&Itemid=3>).

³⁸ VOLEK, P.: Úvod do logiky a teórie vedy. Bratislava : Update Studio, 1999, s. 145.

³⁹ POPPER, K.: Logika vědeckého bádání. Praha : OIKOYMENH, 1997, s. 24.

⁴⁰ POPPER, K.: Logika vědeckého bádání. Praha : OIKOYMENH, 1997, s. 24.

v zásade akékoľvek tvrdenie či teóriu. Popperov záver je jasný: to, čo nepripúšťa svoju vyvrátiteľnosť, nie je vedou; práve možnosť falzifikácie je hraničným kritériom medzi vedou a metafyzikou.⁴¹

Je potrebné ozrejmiť si i vzťah vedy a pravdy; nemožno stotožňovať vedu s „absolútnou pravdou“. Z pohľadu súčasnej vedy sa i Newton mýlil, no to neznamená, že nebol vedec; je veľmi pravdepodobné, že súčasné vedecké poznatky v žiadnom odvetví nie sú kompletne a presné. Vedeckosť postupu nie je daná záverom, ku ktorému dospeje, ale metódami, ktoré používa. I k nepravdivému záveru možno pritom prísť vedeckými metódami, čo je však dané obmedzenosťou vedy v danom čase.⁴²

Najpodstatnejšie však je, že veda priznáva svoju omylnosť. Pochybovanie leží na samotnom koreni vedy ako takej. Vychádza sa z toho, že aktuálne vedecké poznatky sú len *doposiaľ* najpresnejším modelom popisu reality. Ak sa nájde model, ktorého predikcie lepšie sedia s pozorovaniami, bude prijatý a nahradí ten predchádzajúci, ako sa stalo napr. začiatkom 20. storočia s objavením teórie relativity a kvantovej mechaniky.

Veda si musí teda vždy aspoň hypoteticky nechať otvorené „zadné dvierka“ a počítať s tým, že sa možno kompletne mýli. Aby bol možný ďalší rozvoj vedy, je potrebné pripustiť formulovanie a predkladanie teórií konkurujúcim tým v súčasnosti prevládajúcim. Vedecké bádanie je svojou podstatou proces bez definitívneho konca. Vyžaduje neustále potvrdzovanie, overovanie a vyvracanie hypotéz a ich zrovnávanie s konkurenčnými tvrdeniami. Ak je tento proces znemožnený, dochádza k obmedzovaniu akademickej slobody.

---

⁴¹ POPPER, K.: Logika vědeckého bádání. Praha : OIKOYMENH, 1997, s. 19 – 20, 27, 35. Popperove myšlienky som tu však pre účely tejto práce zjednodušil. Hoci Popper svoju metódu vedeckého bádania konštruoval predovšetkým pre prírodné vedy, nevidím zásadný problém v extrapolácii jeho kritéria i na historické vedy (ktoré tiež skúmajú empirickú realitu). I ak by takáto extrapolácia prípustná nebola, logika uvedenej argumentácie ostáva rovnaká.

⁴² Vhodne to vystihol Adolf Hitler, keď povedal: „Veda nie je nič iné, než rebrík, po ktorom stúpame nahor: s každou priečkou vidíme ďalej, ale ani veda vždy nedohliadne na koniec veci.“ Veda podľa neho „môže kludne o tisíc alebo dvetisíc rokov dôjsť k iným stanoviskám, a predsa to nebude znamenať, že jej skoršie stanovisko bolo klamlivé; veda vôbec neklame, len sa snaží veci vidieť správne podľa hraníc, ktoré sú jej dané momentálnymi možnosťami rozhl'adu“ (Podľa: JOCHMANN, W. (ed.): Monology ve Vůdcově hlavním stanu. Praha : Aurora, 1995, s. 82 – 83, 68.).

3.3 Dôsledky zákazu popierania holokaustu na akademickú slobodu

Vyššie som sa pokúsil charakterizovať kategóriu akademickej slobody ako i ukázať, že výskumy odporcov vyhladzovacej verzie pod ňu môžu spadať. Po týchto krokoch môžeme pristúpiť k analýze dôsledkov zákazu popierania holokaustu na akademickú slobodu.

Možno rozlišovať obmedzenie akademickej slobody právnymi faktormi a neprávnymi faktormi. Z hľadiska právnych faktorov možno rozlišovať obmedzenie akademickej slobody abstraktné (dané potenciálnou možnosťou odsúdenia či iného postihnutia verejnou mocou za uplatňovanie akademickej slobody) a konkrétne (skutočné odsúdenie alebo iné postihnutie konkrétnych osôb verejnou mocou za uplatňovanie akademickej slobody).

V Slovenskej republike nepozorovať žiadne konkrétne obmedzenia akademickej slobody v oblasti výskumu holokaustu: nikto nebol doposiaľ za popieranie holokaustu odsúdený a nie je známy ani iný prípad obmedzovania takejto osoby zo strany verejnej moci.⁴³ To však neznamená, že v tejto oblasti nie je obmedzovaná akademická sloboda. Abstraktné obmedzenie akademickej slobody možno vidieť najmä v troch oblastiach.

1. **Deformácia akademického prostredia.** Dochádza k paradigmatizácii, teda na nejakú teóriu sa nenahliada z hľadiska jej tvrdení, argumentov a dôkazov a ich posúdenia, ale na základe vopred určeného záveru. Konkurenčné teórie nie sú posudzované, ale apriórne odmietané a ich pôvodcovia označovaní za pseudovedcov.

2. **Vplyv na neprávne faktory,** ktoré ďalej obmedzujú akademickú slobodu. Týmto sú predovšetkým mediálne prostredie, sociálne prostredie a prostredníctvom nich tabuizácia témy holokaustu ako takého. Sociálna difamácia historika, ktorý by verejne prezentoval závery odporcov vyhladzovacej verzie by bola silná, aj keby ho súd oslobodil. To je rozhodne demotivujúcim faktorom kriticky skúmať holokaust.

---

⁴³ Zásahy verejnej moci proti subjektom, ktoré majú blízko k revizionizmu – najmä nacistickým skupinám – možno síce pozorovať, otáznym však ostáva, do akej miery má na príčinách týchto zásahov podiel práve ich revizionistické zameranie. Zdá sa však, že nie veľmi veľkú, nakoľko proti takýmto subjektom bolo zasahované aj pred rokom 2002, kedy bolo popieranie holokaustu legálne. Táto problematika by si však vyžiadala samostatnú a rozsiahlejšiu štúdiu; preto tu uvádzam len trochu zjednodušujúce konštatovanie.

3. **Právna neistota.** Je možné, že za seriózny vedecký výskum so záverom, že holokaust sa nestal, by nebol jeho autor odsúdený; nebude však takýto výskum riskovať, nakoľko hrozí reálne riziko, že tak tomu bude. Ťažko si predstaviť právnu úpravu zákazu popierania holokaustu, ktorá by nespôsobovala právnu neistotu, nakoľko výklad už samotných pojmov „popierať“ či „vážne zľahčovať“ je veľmi relatívny. Tento faktor môže mať za následok, že seriózni historici, ktorých cieľom je kritické a nekonvenčné skúmanie histórie a úcta k pravde, sa budú tejto téme radšej vyhýbať.

Tieto tri vplyvy sa vzájomne rôzne prelínajú, spolupôsobia a navzájom sa posilňujú. Všetky z nich boli prítomné pri každej právnej úprave zákazu popierania holokaustu na Slovensku, avšak v rozličnej intenzite. Teraz pristúpim ku komparácii doterajších právnych úprav zákazu popierania holokaustu aj z tohto hľadiska.

3.4 Porovnanie doterajších právnych úprav z hľadiska ich dopadu na akademickú slobodu

Najprv sa budem venovať všeobecnému porovnaniu doterajších právnych úprav a potom vyvodím záver o miere obmedzenia akademickkej slobody, ktorú priniesli. Prehľad základných rozdielov obsahuje tabuľka č. 1. Jednotlivé právne úpravy sú pomenované podľa ich hlavného navrhovateľa, resp. ministra v čase, kedy boli predložené a schválené, ak išlo o vládny návrh.

Tabuľka č. 1

Prehľad doterajších právnych úprav zákazu popierania holokaustu

Porovnanie právnych úprav		2002 – 2006 (Osuský)	2006 – 2009 (Lipšic)	od 2009 (Harabin)
Rozsah zákazu popierania		zločiny fašizmu, zločiny iného podobného hnutia	holokaust	zločiny proti mieru, genocídiá, vojnové zločiny, zločiny proti ľudskosti
Formy popierania		verejné	verejné	verejné, extrémistickým materiálom
Trestnosť popierania		vždy ¹	vždy	za istých podmienok
Skutkové podstaty	základné	1	1	4
	kvalifikované	–	–	3
Trestná sadzba²		6 mesiacov až 3 roky	6 mesiacov až 3 roky	do 6 rokov ⁴
Trestná sadzba³		–	–	2 až 8 rokov ⁴
<p>Poznámky k tabuľke</p> <p>1 avšak vzhľadom na vtedy platné materiálne vymedzenie trestného činu muselo byť pre spoločnosť nebezpečné</p> <p>2 pre základnú skutkovú podstatu/pre základné skutkové podstaty</p> <p>3 pre kvalifikované skutkové podstaty</p> <p>4 zlúčené sadzby za viaceré skutkové podstaty: prevzatá najnižšia dolná a najvyššia horná</p>				

Rozsah zákazu popierania

Z pohľadu rozsahu činov, ktoré spadajú pod zákaz popierania, bola najmenej prísna Lipšicova úprava: trestala len popieranie holokaustu. Osuského úprava bola o čosi širšia, nakoľko trestala

popieranie zločinov fašizmu a tiež zločinov iného podobného hnutia,⁴⁴ t. j. okrem holokaustu aj iných činov. Harabinova úprava je ale z tohto hľadiska rozhodne najtvrdšia: rozsah činov, ktoré spadajú pod zákaz popierania, sa značne rozšíril, ako už bolo analyzované v predchádzajúcej kapitole.

Formy popierania a skutkové podstaty

Osuského a Lipšicova úprava poznali len formu „verejného popierania“. Harabinova úprava tiež pozná verejné popieranie a okrem toho zaviedla aj popieranie formou extrémistického materiálu. Opäť sa teda ukazuje ako najprísnejšia, nakoľko trestá nielen verejné popieranie, ale dokonca aj len prechovávanie extrémistického materiálu, na ktorom je zachytené popieranie niektorého z vyššie uvedených činov.

Zavedenie novej formy popierania sa premietlo i do rozšírenia počtu skutkových podstát: Harabinova úprava ich pozná až sedem (z toho tri kvalifikované: pre rozširovanie a výrobu extrémistických materiálov a verejné popieranie), pričom prechádzajúce úpravy obsahovali len jednu základnú skutkovú podstatu a žiadne kvalifikované.

Rozdiel možno vidieť i v tom, že podľa Osuského a Lipšicovej úpravy je trestné „popieranie“ a „spochybňovanie“ a podľa Harabinovej „popieranie“ a „vážne zľahčovanie“ príslušných činov. Možno však predpokladať, že medzi týmito dvomi formuláciami nie je nijaký podstatný rozdiel vo význame a ide len o formálnu zmenu.⁴⁵

Trestné sadzby

Sprísnenie trestných sadzieb úzko súvisí so zavedením nových foriem popierania. Čo sa týka verejného popierania, tu nedošlo k výraznému sprísneniu trestnej sadzby: je trestateľné odňatím

---

⁴⁴ Teda hnutia, „ktoré preukázateľne smeruje k potlačeniu práv a slobôd občanov alebo hlása národnostnú, rasovú, triednu alebo náboženskú zášť“ (§ 260 zákona č. 140/1961 Zb.).

⁴⁵ Pôvod tejto zmeny treba zrejme hľadať v tom, že súčasná právna úprava sa snaží implementovať budúce záväzky SR zo spomínaných medzinárodných dokumentov. Podľa týchto dokumentov majú signatárske štáty trestať nie spochybňovanie, ale zľahčovanie. Zvláštnosťou však je, že zatiaľ čo dodatkový protokol a rámcové rozhodnutie hovoria o „hrubom zľahčovaní“, do trestného zákona prešla formulácia „vážne zľahčovanie“. Z tohto možno usúdiť, že zákonodarca neprisuduje týmto slovíčkam nejaký exaktný význam.

slobody od 1 do 3 rokov (predtým 6 mesiacov až 3 roky). Kvalifikovaná skutková podstata je trestateľná odňatím slobody od 2 do 5 rokov, pričom predtým vôbec neexistovala.

Čo sa týka trestnej sadzby za popieranie formou extrémistického materiálu, táto je silne diferencovaná. Najprísnejšie sa trestá výroba, potom rozširovanie a najmenej prísne prechovávanie extrémistického materiálu. Je pritom potrebné si uvedomiť, že v tomto prípade sa netrestá len popieranie samotné, lež i úmysel podnecovať nenávisť, násilie, či iné nežiaduce spoločenské javy: preto sú trestné sadzby pre túto formu popierania vyššie.

I z hľadiska trestných sadzieb teda vychádza Harabinova úprava ako najprísnejšia.

Podmienky trestnosti popierania

Snáď najvýznamnejšou zmenou zavedenou Harabinovou právnou úpravou je ustanovenie podmienok trestnosti popierania. Popieranie vymedzených činov teda nie je trestné *eo ipso*, ale len ak je spojené s v zákone uvedeným úmyslom či inou relevantnou skutočnosťou; výpočet a analýza týchto podmienok sa nachádzajú v predchádzajúcej kapitole.

Práve vzhľadom na zavedenie týchto podmienok nie je jednoduché posúdiť, ktorá z doposiaľ platných právnych úprav bola najprísnejšia. Možno akurát povedať, že Lipšicova úprava je po všetkých stránkach rovnako alebo menej prísna ako Osuského. Čo sa týka pomeru týchto úprav k Harabinovej, závisí od styčného kritéria, ktoré sa zvolí.

4 K niektorým argumentom v diskusii o zákaze popierania holokaustu

Samotná skutočnosť, že určitá zákonná úprava obmedzuje akademickú slobodu či slobodu prejavu vo všeobecnosti neznamená, že je neprípustná. Podľa teórie ľudských práv, ktorá je odzrkadlená v medzinárodných dokumentoch i ústavách jednotlivých krajín, je možné niektoré základné práva obmedziť. V zmysle Ústavy SR nepatrí sloboda prejavu medzi tzv. neobmedziteľné práva. Nikto teda nespochybňuje, že zákaz popierania holokaustu obmedzuje slobodu prejavu; vedú sa len diskusie o tom, či je toto obmedzenie primerané a opodstatnené.

V diskusii o týchto otázkach zaznievajú dva typy argumentov: právne a metaprávne.

Právne argumenty sa sústreďujú na riešenie otázky, či kriminalizácia popierania holokaustu je v súlade s ústavným poriadkom príslušnej krajiny, s medzinárodnými dohovormi a všeobecne uznávanými štandardmi ľudských práv či zásadami demokracie. Metaprávne argumenty idú „za“ pozitívne právo a snažia sa poukázať na neprávne dôvody, prečo je vôbec potrebné prijať právne mechanizmy na potlačanie popierania holokaustu.

Ani tieto dve kategórie však nemožno jasne oddeľovať. Nakoľko právo nie je budované ako striktný formálno-logický systém, musí mnohým právnym argumentom zodpovedať určitá metapozitívnoprávna úvaha (a to najmä v ústavnoprávnej oblasti, kde sa často narába na úrovni všeobecných pojmov a zásad).

Oba druhy argumentácie pritom trpia chybami, ktoré sú inherentné argumentácii v nefaktuálnych spoločenských vedách. Metaprávne argumenty sú v konečnom dôsledku vždy hodnotového charakteru, preto nutne subjektívne a relatívne. Právne argumenty nie sú v tejto otázke oveľa čistejšie, pretože legálne dôvody obmedzenia základných práv sú formulované viac ako vágne. Nakoľko základný ústavný rámec (podobne ako celé právo) nie je jasnou axiomatickou sadou, nemožno z neho odvodzovať závery na základe čisto objektívnych inferenčných pravidiel formálnej logiky. Preto i tu je nutná istá dávka subjektivity.

Pri diskusii o zákaze popierania holokaustu si preto treba uvedomiť, že ide v prvom rade a predovšetkým o otázku hodnôt či osobných preferencií, otázku politickú a ideologickú, a neexistuje na ňu žiadna univerzálna či správna odpoveď. S touto výhradou na mysli sa pokúsím pristúpiť k analýze niektorých argumentov používaných v týchto dišputách, najčastejšie zástancami kriminalizácie popierania holokaustu.

Popieranie holokaustu a kriminalita

Niektorí právni teoretici poukazujú na súvis popierania holokaustu, resp. iných aktivít vnímaných ako extrémistických, s trestnou činnosťou. Slovenská ústava podľa čl. 26 umožňuje obmedziť slobodu prejavu z dôvodu „ochrany práv a slobôd iných“ a cez takúto konjunkciu sa napr. Pecníková snaží poukázať na to, že takáto legislatíva je opodstatnená.⁴⁶ Proponenti takejto argumentácie však nedokladajú svoje tvrdenie žiadnymi konkrétnymi štúdiami, ktoré by preukazovali súvislosť medzi popieraním holokaustu a nárastom kriminality.

Dokonca sa zdá odôvodneným predpoklad, že práve nanucovaním „štátom stanovenej histórie“ môže dôjsť k posilneniu konšpiračných úvah o tom, že „oficiálna“ verzia musí byť chránená štátnou mocou, pretože by neobstála pri dôkladnom skúmaní (pričom nacistická propaganda nebude nútená zriecť sa popierania holokaustu, pretože sa pohybuje mimo zákona tak či tak).⁴⁷

Reductio ad absurdum

Odporcovia zákazu popierania poukazujú na to, že ak by sme prijali zákaz popierania holokaustu a chceli by sme ostať nezaujatí, potom by sa len veľmi ťažko hľadali dôvody, prečo nezakomponovať do trestného zákona ďalšie desiatky trestných činov podobnej náture. Takýchto protipríkladov možno uviesť desiatky, nejaké fiktívne skutkové podstaty uvádzam nižšie.

---

⁴⁶ PECNÍKOVÁ, M.: O osvienčimskej lži. In: Justičná revue, 10/2004, s. 1058.

⁴⁷ Možno súhlasiť s Bakalárom, ktorý tvrdí: „Otvorenosť a upřímnosť neživí antisemitismus, tajněkářství ano.“ (BAKALÁŘ, P.: Tabu v sociálních vědách. Praha : Votobia, 2003, s. 103.) Tiež podľa Drotována „[š]tátne orgány (...) súdnymi procesmi dokázateľne utvrďujú prívržencom revizionizmu ich teórie sprisahania a boja proti pravde“ (DROTOVÁN, M.: Holokaust, osvienčimská lož a sloboda prejavu. Právě spektrum, 20. apríl 2008. Dostupné na: <<http://www.prave-spektrum.sk/article.php?608>>).

Rozvracanie základných ľudských práv a slobôd

Kto popiera alebo spochybňuje absolútnosť základných ľudských práv a slobôd, alebo v tomto smere šíri nihilizmus, mravný relativizmus či iné obdobné učenie, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

Veľkoslovenská lož

(1) Kto popiera alebo spochybňuje autochtónnosť Slovanov v oblasti Karpatskej kotliny, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá ten, kto spochybňuje existenciu štátu Slovenov v 9. a 10. storočí (Veľká Morava).

V januári 2010 bol do parlamentu poslancami Slovenskej národnej strany predložený návrh zákona, podľa ktorého malo hroziť 1 až 5 rokov väzenia tomu, kto „verejne popiera alebo verejne spochybňuje“ mierové zmluvy vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom alebo dekrétom o mierovom usporiadaní po prvej alebo po druhej svetovej vojne, či dokonca „verejne ospravedlňuje historický štátny útvar, ktorý potláčal národné práva Slovákov“.⁴⁸

Vo výpočte podobných absurdných trestných činov by sa dalo pokračovať ešte dlho. Tieto hypotetické skutkové podstaty odvodzujú svoju legitimitu od rovnakých princípov, akými je zdôvodňovaná aj kriminalizácia popierania holokaustu. Možno argumentovať ochranou bezpečnosti štátu, práv a slobôd iných či verejného poriadku, ktoré podľa ústavy zakladajú možnosť obmedziť slobodu prejavu.

Možno tvrdiť, že ohrozenie práv chránených týmito protipríkladmi nie je až také intenzívne ako v prípade popierania holokaustu – takúto úvahu by bolo však dosť náročné odôvodniť pádnymi argumentmi. Domnievam sa, že tu nie je možné nájsť rozumnú, objektívnu hranicu. Pri diskusii o zákaze popierania holokaustu v parlamente poukázal na tento problém i Lipšic: „Je to podľa mojej

---

⁴⁸ Avšak návrh zákona obsahoval i podmienku trestnosti spočívajúcu v tom, že takéto činy museli byť vykonané „v úmysle dosiahnuť zmenu alebo narušenie ústavného zriadenia Slovenskej republiky alebo jej územnej celistvosti, obranyschopnosti, zvrchovanosti alebo jej dôležitých medzinárodných záujmov“. Text návrhu zákona je dostupný na: <<http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=3191>>

mienky šikmá plocha, lebo ak raz priznáme štátu právomoc rozhodnúť, ktoré názory sú dobré a ktoré sú zlé, kde táto právomoc skončí? (...) ...o chvíľku bude trestné hanobiť niekoho pre politické presvedčenie, pretože je proste smerák, házedesák, kádehák, to je jedno. Proste, kde skončíme? A na túto plochu sme sa už dostali dávnejšie a poďme z nej preč. Nerozširujme ju ďalej.⁴⁹

S ďalšou kritikou prichádza Drotován: poukazuje na to, že niektorí autori iba za roky 1955 – 1998 udávajú až 37 rôznych genocídií, vrátane masového vraždenia politických oponentov.⁵⁰ Ak by sa štandard, ktorý sa uplatňuje na holokaust, aplikoval bez diskriminácie, bola by prakticky znemožnená diskusia o značnej časti histórie ľudstva.

Popieranie holokaustu, extrémizmus a antisemitizmus

Často býva problematika popierania holokaustu nerozlišujúco spájaná s antisemitizmom, nacizmom či rasizmom. Implicitne či explicitne sa pritom predpokladá, že takéto prejavy náležia nutne k extrémizmu či niektorým jeho odnožiam.⁵¹

Whine uvádza, že európske štáty, ktoré kriminalizujú popieranie holokaustu, „prijímajú premisu, že popierači sú extrémisti, ktorí, okrem iných prostriedkov, používajú popieranie holokaustu na rehabilitáciu nacizmu“.⁵²

Podľa *Encyclopedia of Genocide and Crimes Against Humanity* „[p]opieranie holokaustu je novou formou antisemitizmu, ale spočíva na odvekých motívoch“⁵³ a ďalej sa o ňom uvádza, že „sa za posledných pár desaťročí stalo významným a aktívnym antisemitským hnutím“, ba dokonca sa konštatuje, že „[j]ediný skutočný cieľ popierača je rasistický: po druhýkrát napadnúť obeť

---

⁴⁹ Stenozáznam rokovania 35. schôdze Národnej rady Slovenskej republiky (4. volebné obdobie) z 24. apríla 2009. Dostupné na: <<http://www.nrsr.sk/dk/Download.aspx?MasterID=219117>>

⁵⁰ DROTOVÁN, M.: Holokaust, osviečimská lož a sloboda prejavu. Pravé spektrum, 20. apríl 2008. Dostupné na: <<http://www.prave-spektrum.sk/article.php?608>>

⁵¹ Napr. PAULOVÍČOVÁ, N.: Náhľad do diskusií o revizionizme v širšom kontexte v Kanade. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania (Bratislava : Stimul, 2007), s. 192. Podobne Herczeg je toho názoru, že „[v]ýznamným prejavom antisemitizmu je popíraní holokaustu“ (HERCZEG, J.: Trestné činy z nenávisťi. Praha : ASPI, 2008, s. 20.).

⁵² WHINE, M.: Expanding Holocaust Denial and Legislation Against It. In: Jewish Political Studies Review, 1 – 2/2008.

⁵³ Dostupné na: <<http://www.enotes.com/genocide-encyclopedia/anti-semitism>>

genocídiá“.⁵⁴ Hoci tento názor je zjavne tendenčný, jeho prvky sú v menšej intenzite prítomné u mnohých učencov holokaustu.

Consoli oponuje takýmto názorom nasledovne:

„Revizionisti sú často obviňovaní z ‚hanobenia mŕtvych‘, ‚podnecovania rasovej nenávisti‘ alebo ‚zľahčovania masových vražd‘. Je ťažké predstaviť si viac nelogický a nezmyselný argument. Ako môže niekto ‚ospravedlňovať‘ vraždu tým, že sa snaží dokázať nevinu obvineného? (...) Ako môže výskumná práca smerujúca k oddeleniu pravdy a výmyslov byť zrovnávaná s ‚podnecovaním rasovej nenávisti‘ alebo ‚hanobením mŕtvych‘?“⁵⁵

Jičín poukazuje na to, že:

„Antisemitismus je pojem velice široký, zahrnující celou škálu významů, počínaje nějakou kritikou Židů, přes různé formy diskriminace, jak je známe z evropských dějin, až po brutální formy nenávisti, jak se objevovaly dříve v pogromech, naposledy v nacistickém Německu. Bylo by tedy správné používat místo tohoto jediného pojmu několik pojmů, vyjadřujících jeho různé formy a stupně. Často se ale první formy ihned ztotožňují s posledními; kdo se kriticky dotkne Židů, bývá ihned obviněn, že je stoupencem plynových komor.“^{56, 57}

---

⁵⁴ Dostupné na: <<http://www.enotes.com/genocide-encyclopedia/denial>>

⁵⁵ Podľa: GRAF, J. – MONTORIOL, B.: Holocaust Revisionism – The Arguments. Uckfield : Historical Review Press, 2007, s. 21.

⁵⁶ Je zaujímavé túto skutočnosť komparovať s konceptom *newspeak*, ktorý uvádza vo svojej dystopickej knihe *1984* George Orwell. Orwell popisuje totalitný socialistický štát, jedným z cieľov ktorého je nahradiť „starú“ angličtinu verziou *newspeak*. Má ísť o jazyk, ktorý znemožní alternatívne myslenie, čo sa má docieľiť najmä ochudobňovaním slovnej zásoby a zlučovaním pojmov. V *newspeaku* neexistovalo slovo „demokracia“, a jeho obsah ani nebol popísateľný, pretože výrazy ako sloboda či rovnosť stratili svoj význam v zmysle politickej rovnosti a intelektuálnej slobody. Akákoľvek diskusia o alternatívnych politických ideológiách bola nemožná, pretože jednoducho neboli k dispozícii príslušné výrazy. Dali sa maximálne zahrnúť pod nejaký široký, nevýpovedný pojem, napr. *crimethink* (niečo ako „ideozločin“) alebo *ungoodthink* („zlá myšlienka“). Takýto pojem ako *celok* však bol kriminalizovaný a systém reagoval už len na jeho spomenutie intenzívnym propagandistickým potieraním.

Jasná spojitosť medzi popieraním holokaustu a konkrétnou politickou ideológiou je spochybnená spismi samotných zástancov vyhladzovacej verzie. Napr. Hradská v stručnosti sumarizuje život „otca revizionizmu“ Paula Rassiniera, ku ktorému sa dodnes vedúci predstavitelia tohto smeru hrdo hlásia:

- bol to francúzsky socialista;
- počas okupácie Francúzska bojoval v protifašistickom odbojovom hnutí;
- v októbri 1943 ho zatkl gestapo a bol väznený v koncentračnom tábore Buchenwald;
- po vojne bol poslancom francúzskeho Národného zhromaždenia za Socialistickú stranu;

Podobné tendencie má vývoj určitej časti slovnej zásoby tzv. politickej korektnosti, napr. pod označenie fašista, rasista, nacista a pod. bývajú zahŕňaní ako tí, ktorí sú otvorenými zástancami utlačovania niektorých rás, tak aj tí, ktorí len poukazujú na rasové rozdiely, alebo hovoria o osobnej preferencii pre určitú rasu, ale sami sú zástancami individualistického prístupu. Krivošík poukazuje na to, že „[p]ojmy ako ‚fašizmus‘, ‚nacizmus‘, ‚rasizmus‘, ‚krajná pravica‘ alebo ‚xenofóbia‘ boli v druhej polovici 20. storočia tak zrelativizované neomarxistickými intelektuálmi, že dnes neznamenaajú oveľa viac, než ideologickú nadávku“ (KRIVOŠÍK, L.: Trestat' nabadanie ku xenofóbií? aktualita.sk, 2. december 2008. Dostupné na: <<http://www.aktualita.sk/clanok/118350/komentar-trestat-nabadanie-ku-xenofobii>>).

Podobne Consoli je takéhoto názoru: „Koncepty ‚fašistu‘ a ‚nacistu‘ boli zbavené všetkého politického, kultúrneho a idealistického obsahu a stali sa obuškami na umlčanie všetkej opozície – to znamená každého, kto si dovoľí hovoriť proti internacionalizmu a multikultúrnej demokracii.“ (Podľa: GRAF, J. – MONTORIOL, B.: Holocaust Revisionism – The Arguments. Uckfield : Historical Review Press, 2007, s. 14.) Taktiež Drotován poukazuje na to, že „kto neschvaľuje politiku štátu Izrael[,] je v určitých skupinách označovaný automaticky za antisemitu“ (DROTOVÁN, M.: Holocaust, osvietená lož a sloboda prejavu. Právě spektrum, 20. apríl 2008. Dostupné na: <<http://www.prave-spektrum.sk/article.php?608>>).

Výsledok je v oboch prípadoch taký, že na niektoré témy je znemožnená racionálna diskusia.

Aj následkom tohto je pomerne častý tzv. *Auschwitz komplex*, ktorý spočíva v prehnannej emocionálnej reakcii na akúkoľvek zmienku o rozdieloch medzi rasami, eugenike alebo vplyve Židov. Obvykle nasleduje myšlienkový postup nacizmus – koncentračné tábory – genocídium a odmietanie ďalšej diskusie. Auschwitz komplex možno paradoxne pozorovať i u inteligentných ľudí, ktorí si uvedomujú, že objektívna diskusia napr. o Židoch by bola racionálna, avšak emotívne, prostredníctvom vplyvu najmä politickej korektnosti, si to nepripúšťajú (čo možno vyjadriť ďalším orwellovským termínom: *doublethink*). Je zrejmé, že trestnoprávna úprava zákazu popierania holokaustu či iné hatenie dialógu v spoločnosti prostredníctvom štátnomocenskej regulácie má na týchto postojoch svoj zjavný podiel.

⁵⁷ Napr. Bakalář rozoznáva (zatiaľ ako „pracovnú typológiu“) 8 druhov antisemitizmu, od primitívneho a násilného po židovský a akademický antisemitizmus (BAKALÁŘ, P.: Tabu v sociálních vědách. Praha : Votobia, 2003, s. 209 – 210.).

- napriek tomuto všetkému sa snažil očistiť meno Nemcov a homicídne plynové komory považoval za „najstrašnejšiu lož všetkých čias“.⁵⁸

Graf a Montoriol uvádzajú ďalších ľavicových odporcov vyhladzovacej verzie: Serge Thion a Pierre Guillame.⁵⁹ Stránka *revisionists.com* uvádza i niekoľkých židovských odporcov vyhladzovacej verzie, medzi nimi sa nachádzajú Joseph Ginsberg či David Cole (ktorý svoje aktivity v tomto smere prerušil a dištancoval sa od nich po tom, čo sa mu údajne extrémistické sionistické organizácie vyhrážali smrťou). Zaujímavé je, že medzi odporcami vyhladzovacej verzie možno nájsť i svedkov Jehovových (Robert Countess, Ditlieb Felderer), pričom je známe, že nacistický režim väznil prívržencov tejto náboženskej denominácie v koncentračných táboroch (Felderer bol za svoje aktivity v tomto smere podľa *revisionists.com* z tejto cirkvi exkomunikovaný).

Mnohí považujú popieranie holokaustu za pomocnú ruku moderného extrémizmu a neonacizmu, ktorá sa snaží rehabilitovať hitlerovské Nemecko a relativizovať jeho zločiny. Je zrejmé, že človek zastávajúci takéto názory má spravidla k nacistickému Nemecku pozitívnejší vzťah ako ten, kto ich nemá. Preto je logické, že apologeti národného socializmu majú záujem tvrdiť a ostatných presviedčať o tom, že holokaust sa nestal.

V tejto súvislosti je ale potrebné poukázať na to, že za zdôrazňovaním holokaustu sú tiež politické záujmy, predovšetkým sionistov a Židov. Graf a Montoriol uvádzajú prehľad výhod, ktoré podľa nich Židom plynú z holokaustu:

- založenie a podpora štátu Izrael;
- imunita Židov voči kritike (odporca Židov je označený za antisemitu a tým je jeho hodnovernosť značne znížená, nasleduje mediálna a sociálna ostrakizácia);
- odvádzanie pozornosti od vojnových zločinov Spojencov;

---

⁵⁸ HRADSKÁ, K.: Revizionizmus holokaustu na Slovensku. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania (Bratislava : Stimul, 2007), s. 174 – 175.

⁵⁹ Pritom ale nepopierajú skutočnosť, že „samozrejme, väčšina revizionistov patrí k politickej pravici a niektorí z nich sú vyhlásení národní socialisti“ (GRAF, J. – MONTORIOL, B.: Holocaust Revisionism – The Arguments. Uckfield : Historical Review Press, 2007, s. 46.).

- znemožnenie objektívnej diskusie o národnom socializme (a proeurópskej národnej politike celkovo);
- kritika európskeho nacionalizmu, ktorý potenciálne môže vyústiť do ďalšieho holokaustu (židovský nacionalizmus je z tejto kritiky, logicky, vyňatý).⁶⁰

Hoci je zrejmé, že existuje spojitosť medzi popieraním holokaustu a neonacizmom, toto ešte nie je dôvod odsudzovať popieranie holokaustu samotné.⁶¹ Je potrebné rozlíšiť tézy odporcov vyhladzovacej verzie a ich propagandistické zneužívanie. Ich tvrdenia nie sú nutne nacistické, ani extrémistické. Ako bolo uvedené vyššie, existuje i neextrémistické popieranie holokaustu, ľavicové popieranie holokaustu, ba dokonca židovské popieranie holokaustu.

Tu možno vidieť významný rozdiel medzi popieraním holokaustu a inými obdobnými, teda tzv. extrémistickými, trestnými činmi. Pri trestných činoch ako podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti či podpora a propagácia skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd je extrémistický úmysel neodškriepiteľný a, takpovediac, logicky nutný. V prípade popierania holokaustu tomu ale tak nie je.⁶²

Nerozlišujúco spájať odporcov vyhladzovacej verzie s extrémizmom je teda podobne nesprávne, ako spájať kresťanstvo s prenasledovaním Židov, pretože prvá Slovenská republika bola kresťanská. Z ľudských dejín je zjavné, že každé učenie, ideológia či náboženstvo je zneužiteľné na šírenie násillia či nenávisti. To, pochopiteľne, nie je platným argumentom pre zákaz jeho šírenia.

Obmedzovanie slobodnej súťaže politických síl

---

⁶⁰ GRAF, J. – MONTORIOL, B.: Holocaust Revisionism – The Arguments. Uckfield : Historical Review Press, 2007, s. 39 – 44.

⁶¹ Takáto argumentácia, veľmi blízka postupu *reductio ad Hitlerum*, je neudržateľná. Vede k dôsledkom ako „Hitler bol nefajčiar, preto nefajčiť je nemorálne“, ba dokonca „Hitler bol človek, preto byť človekom je nemorálne“. Z hľadiska teórie diskusie ide o logickú faláciu.

⁶² Túto skutočnosť možno vnímať dvojako: ako argument pre zrušenie trestnosti popierania holokaustu, alebo ako argument pre upravenie podmienok trestnosti popierania holokaustu, t. j. ich prísne vymedzenie tak, aby bolo popieranie holokaustu trestné, len ak slúži k šíreniu nenávisti či iným podobným cieľom. To druhé v podstate zavádza súčasnú právnu úpravu. Pozrite však časť „Nadbytočnosť zákazu popierania“ v podkapitole 2.4.

Čl. 31 Ústavy Slovenskej republiky znie: „Zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti.“

Pod „zákonnou úpravou všetkých politických práv a slobôd“ možno rozumieť i obmedzovanie týchto práv a slobôd. Nakoľko s holokaustom sú spojené zásadné politické otázky (vznik a podpora Izraela, porovnávanie s vojnovými zločinmi Spojencov, rozsiahle reparácie a náhrady škody...), trestnoprávny zákaz jeho popierania celkom zjavne narušuje argumentačné možnosti istej skupiny politických subjektov.

Je zrejmé, že čl. 31 Ústavy je nutné vykladať v tom zmysle, že slobodná súťaž politických síl sa týka len takých politických síl, ktoré sú v súlade so systémom základných práv a slobôd a demokracie. Popieranie holokaustu však nie je nutne extrémistické, ako už bolo uvedené vyššie, teda zákazom jeho popierania dochádza k potláčaniu slobodnej súťaže aj pre také politické sily, ktoré nie sú ani nedemokratické, ani nenavádzajú na porušovanie ľudských práv a slobôd.

Model demokracie „netolerantnej voči netolerantným“

Herczeg interpretuje stanovisko Európskeho súdu pre ľudské práva ako „doktrínu aktívnej intolerancie“:

„Doktrína aktivní intolerance tak znamená, že ve jménu tolerance musíme požadovat i právo netolerovat intoleranci. (...) Tento myšlenkový směr nechápe toleranci jako pouhé neomezování, nezakazování či lhostejnost, ale jako postoj, při kterém sa aktivně vystupuje proti projevům intolerance.“

„Nelze tedy čekat, až se tato hrozba násilím naplní, ale je třeba postihovat již verbální a grafické předpolí rasistických násilných trestných činů,“ uzatvára Herczeg.⁶³

---

⁶³ HERCZEG, J.: Hranice svobody projevu nejen ve světle judikatury Spolkového ústavního soudu. In: Trestněprávní revue, 12/2009, s. 364, 365.

Takéto úvahy sú však pohybovaním sa po tenkom ľade. Logicko-sémantickým rozborom možno totiž ukázať, že koncepcia „aktívnej intolerancie“ je vnútorne protirečivá,⁶⁴ resp., podrobená konečnej analýze, nie je kvalitatívne odlišná od diktatúry.

Jej podstata spočíva v tom, že sa vyčlení istá skupina názorov, ktorej propagácia je následne kriminalizovaná. V tomto prípade zákonodarca vychádza z istej ideológie „I“ a prejavy, ktoré predstavujú jej negáciu (teda non-I), sú postihnuté trestnosťou. Pod „I“ sa rozumie „tolerancia“, teda postihované sú prejavy „netolerantné“.

Spomínaný vzorec vo všeobecnej rovine, možno interpretovať ale aj ináč. Ak si za „I“ dosadíme „rasizmus“, potom potláčanými prejavmi budú non-I, teda prejavy „nerasistické“. Oba príklady sa líšia iba obsahom premenných, použitý model vo svojej logickej štruktúre ostáva totožný.

V najvšeobecnejšej rovine možno povedať, že každý systém potláča svoju negáciu. Tak komunizmus bojuje proti tomu, čo je antikomunistické, nacizmus proti tomu, čo je antinacistické a demokracia proti tomu, čo je antidemokratické (rozdiel je, samozrejme, v rozsahu potláčaných názorov a prísnosti ich postihovania, ale princíp ostáva rovnaký). Tento poznatok sa javí ako veľmi logický, ba až triviálny a nie je prekvapivé, že je v ľudských dejinách takmer univerzálny. Systém, ktorý by neinkorporoval opatrenia takéhoto charakteru, by totiž do istej miery negoval sám seba. Preto je vcelku pochopiteľné, že z najrozličnejších systémov sa v ich „prirodzenom výbere“ v priebehu dejín vyseletovali práve tie, ktoré potláčajú svoju opozíciu.

---

⁶⁴ Podobný názor zastáva i Petřík, ktorý takto zhodnotil podobnú argumentáciu Ústavného súdu ČSFR: „Logická nekonzistentnosť takejto argumentácie je zrejماً na prvý pohľad. Zákaz podpory a propagácie žiadneho názoru a ideológie predsa nemôže prispievať k zabezpečeniu plurality názorov a ideológií a k reálnej možnosti ich šírenia, podpory a propagácie. A to ani zákaz šírenia ideológie svojou doktrínou vylučujúcej iné ideológie. Veď samotná ‚ideológia demokracie‘ takýmto zákazom vylučuje iné ideológie. Potom by sa takýto zákaz mal vzťahovať taktiež na ňu samotnú. Nemožno obmedzovať šírenie ideológie a zároveň účinne tvrdiť, že ide o boj proti obmedzovaniu šírenia ideológií. Nemožno účinne argumentovať niečo, čo v samotnom procese argumentácie je vyvracané konaním argumentujúceho.“ (PETRÍK, M.: Sloboda prejavu a fašistické, rasistické a iné extrémistické prejavy. In: Justičná revue, 4/2004, s. 425.) Domnievam sa však, že je tu potrebné rozlišovať dve roviny – krátkodobú a dlhodobú – a ujasniť si, ktorú máme na mysli. Petříkov názor a argumentácia Ústavného súdu ČSFR teda nemusia byť nezlučiteľné a možno ide len o sémantický spor.

Tento argument je z logického hľadiska samozrejmy. Uvádzam ho preto, že sa mi zdá nepoctivým ohýbať doktrínu demokracie až tak, že pod ňu ako jej integrálnu súčasť subsumujeme opatrenia, ktoré predstavujú jej negáciu. Obdobným argumentačným postupom totiž možno odôvodniť akékoľvek potláčanie slobody.

Troperove argumenty

V roku 1990 bol vo Francúzsku prijatý tzv. Gayssotov zákon trestajúci popieranie holokaustu (nazývaný podľa komunistického poslanca Jeana-Clauda Gayssota, ktorý ho navrhol a presadil). V súvislosti s týmto zákonom sa rozpútala v odbornej verejnosti búrlivá diskusia. Viaceré argumenty v prospech zákona uviedol francúzsky ústavný právnik Michel Troper.⁶⁵

Jednou z najčastejších námietok zástancov liberálnej úpravy je, že súdu neprináleží rozhodovať o tom, čo sa stalo a čo nie. Nemá na to ani morálnu, ani odbornú kvalifikáciu. Troper na takéto výhrady odpovedal:

„Podľa liberálnych odporcov Gayssotovho zákona neprináleží súdom, aby určovali, čo je historická pravda, v skutočnosti je však tento argument ďalším odôvodnením opodstatnenosti tohto zákona, pretože práve jeho dôsledkom je zabránenie tomu, že sudcovia budú robiť to, na čo nemajú kvalifikáciu. Naopak, ak by neexistoval, tak v konaniach s negacionistickými spisovateľmi by sudcovia mohli dospieť k posudzovaniu nepravdivých téz.“

Táto argumentácia však vyznieva bizarne. Neexistencia Gayssotovho zákona, ako aj iných zákonov zakotvujúcich zákaz popierania holokaustu, by, naopak, znamenala, že súd by neposudzoval, či sa holokaust stal, alebo nestal: nemal by totiž na to dôvod, nakoľko „popieranie holokaustu“ by vôbec nebolo trestné. Je síce pravda, že ak sa zákonom ustanoví, že holokaust sa stal a túto skutočnosť netreba dokazovať, súd nerozhoduje o tom, či sa holokaust stal, stále ale musí interpretovať pojem

---

⁶⁵ Nasledujúce pasáže z Troperovho diela *La loi Gayssot sot et la Constitution* (Gayssotov zákon a ústava) citujem z Pecníkovej článku v Justičnej revue (PECNÍKOVÁ, M.: O osvienčimskej lži. In: Justičná revue, 10/2004, s. 1063 – 1064.).

holokaust, ako i pojem popieranie. I v komunite učencov holokaustu je pritom pojem „holokaust“ pertraktovaný so značnými rozdielmi v obsahových náležitostiach i defínitorických prvkoch.^{66, 67}

Nehovoriac o tom, že základný duch argumentu liberálov nespočíva v tom, že nie je správne, aby súd rozhodoval o histórii, lež v tom, že nie je správne, aby o pravde a „pravdivej“ histórii rozhodoval orgán verejnej moci. Z tohto hľadiska nie je o nič opodstatnenejšie, ak históriu nadiktuje parlament, než ako keby ju mal nadiktovať súd.⁶⁸ Nech už ide o ktorúkoľvek z týchto námietok, neexistencia Gayssotovho zákona by bola jasným riešením.

Podobnú otázku rieši i Herczeg, ktorý píše:

„Pouhé zpochybňování, popř. popírání nepodstatných jednotlivostí nebo podružných vedlejších věcí by nemělo být trestné... (...) Opačný výklad by nutně vedl k otázce, jaký je historicky uznaný rozsah nacistických zločinů. Soudce by tak musel rozhodovat o historické události a trestnímu soudu by byl přiznán prostor pro posouzení, jaký je obecně uznávaný rozsah nacistických či komunistických zločinů. Posléze bychom se tak dopracovali k novému trestnému činu zkreslování dějin a ze soudců se [sic] by se stali historici s pravomocí ukládat tresty.“⁶⁹

S prvou Herczogovou vetou možno súhlasiť, nie však už s následným výkladom, ktorým sa zrejme snaží obhajovať trestnosť „vážnejšieho“ spochybňovania. Či už je však trestné popieranie „nepodstatných jednotlivostí“ alebo podstatnejších skutočností, v oboch prípadoch je potrebná

---

⁶⁶ JURÁŠEK, D.: Židovský kódex (s dôrazom na vybrané ustanovenia). Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2009, s. 43 – 44. Podobne Paulovičová poukazuje na „výsostne politický obsah“ súčasného ponímania holokaustu (PAULOVÍČOVÁ, N.: Náhľad do diskusií o revizionizme v širšom kontexte v Kanade. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania (Bratislava : Stimul, 2007), s. 195.).

⁶⁷ Je však potrebné dodať, že Gayssotov zákon nenarába s pojmom „holokaust“, preto námietku o interpretácii tohto pojmu myslím v širšom zmysle, čo sa týka diskusie o zákaze popierania holokaustu celkovo, nielen vo Francúzsku.

⁶⁸ V tejto súvislosti by bolo tiež zaujímavé zistiť, aké bolo zastúpenie profesionálnych historikov vo francúzskom zákonodarnom zbore v čase prijatia Gayssotovho zákona, resp. koľkatí z nich za samotný zákon hlasovali. Domnievam sa, že išlo o minimálne množstvo. Ak je tomu tak, je dosť pochybný Troperov implicitný predpoklad, že parlament je viac kvalifikovaný posudzovať históriu ako súd.

⁶⁹ HERCZEG, J.: Trestné činy z nenávisťi. Praha : ASPI, 2008, s. 124.

verzia, odklon od ktorej sa posudzuje. V každom prípade by teda sudca bol nútený „rozhodovať o historickej udalosti“. Zabrániť tomuto sa dá skutočne – ak nechceme zrušiť trestnosť popierania holokaustu ako takú – jedine tým, čo píše Troper: t. j. určiť „oficiálnu“ podobu histórie konkrétne v zákone. Týmto sa však len presunie právomoc tvoriť „záväzný“ výklad histórie zo súdov na parlament. O trestný čin „skresľovania dejín“ ide tak či onak.

Troper ďalej píše:

„Ani vo vedeckej obci nie sú v súlade s metódami vedeckého výskumu všetky nepravdivé tézy objektom systematického vyvracania. Univerzita by neposudzovala kandidatúru údajného historika, ktorý by tvrdil, že Napoleon vyhral bitku pri Waterloo. Príslušná komisia by okamžite vyradila jeho dokumenty, a to bez diskusie a vyvracania jeho tézy, pretože sa prezumuje, že nie je pravdivá.“

V prvom rade nie je jasné, odkiaľ Troper usudzuje, že by ním spomínaný prípad dopadol tak, ako uvádza. I ak by však v tomto mal pravdu, postup univerzity by bol jednoducho nesprávny: majú sa posudzovať konkrétne argumenty a skutočnosti, ktoré študent uvádza na podporu svojich téz. Ak sú vyvrátené nie relevantnými protiargumentmi, ale odvolaním sa na „prezumanú pravdu“, ide o logickú faláciu. Ináč povedané, je potrebné kritizovať študentovu chybnú, nevedeckú metodológiu a nie záver, ku ktorému dospel.

Každopádne to, že by univerzita takto možno schybila, nie je žiadnym argumentom v prospech Gayssotovho zákona, no skôr poukázaním na možnú celkovú nedostatočnú úroveň francúzskeho akademického prostredia. Nie je zrejme ani potrebné dodávať, že takýto „údajný historik“ by nebol súdne trestaný, na rozdiel od holokaustového skeptika.⁷⁰

---

⁷⁰ Zdá sa, že Francúzsko je pri aplikácii Gayssotovho zákona veľmi prísne, a nevzťahuje ho iba na výslovné popieranie holokaustu. Napr. Bruno Gollnisch, poslanec Európskeho parlamentu za Národný front, bol odsúdený na tri mesiace väzenia podmienčne za to, že povedal: „Nespochybnujem existenciu koncentračných táborov, ale historici by mali mať možnosť diskutovať o počte obetí. Čo sa týka existencie plynových komôr, je vecou historikov, aby hovorili svoje názory.“ (Citované podľa: <http://en.wikipedia.org/wiki/Bruno_Gollnisch>).

Rakúsko ale pozná i ešte bizarnejšie prípady. Herczeg spomína prípad obhajcu, ktorého klient bol súdený za popieranie holokaustu. Obhajca navrhol vykonať dôkaz výsluchom znalca z oblasti chémie, ktorý mal potvrdiť, že podľa

5 Záver

V práci som sa zaoberal súčasnou právnou úpravou zákazu popierania holokaustu v Slovenskej republike. Bola podrobená analýze z hľadiska historického, teleologického, logicko-sémantického a metaprávneho.

V porovnaní s predchádzajúcimi právnymi úpravami nastal posun v dvoch rozličných rovinách. Jednak došlo k rozšíreniu množiny činov, ktoré spadajú pod zákaz popierania, zavedeniu nových trestných foriem popierania a sprísneniu trestných sadziieb za popieranie. Na druhej strane však boli ustanovené podmienky, iba za splnenia ktorých je popieranie trestné. Z nastavenia týchto podmienok vyplýva, že by v podstate nemal byť trestaný vedecký výskum holokaustu ani z alternatívnych uhlov pohľadu. Vzhľadom na nejasnosť pojmov v zákone to ale nie je ani úplne vylúčené.

Pri analýze boli zistené viaceré nedostatky súčasnej právnej úpravy. Vystávajú závažné pochybnosti o tom, či dostatočne napĺňa zásadu zákonnosti, nakoľko skutkové podstaty trestných činov vymedzuje pomocou dokumentov, ktoré neboli publikované v zbierke zákonov. Podmienku odsúdenia páchatel'ov príslušných činov zákonodarca vymedzuje nelogicky a jej výklad vedie k absurdným dôsledkom. Navyše sa táto podmienka neuplatňuje pre verejné popieranie, čo vedie k nejednotnosti a neprehľadnosti právnej úpravy, ako aj problémom v tom, ako určiť, či sa určitý čin stal alebo nie. Verejné popieranie v § 424a je vymedzené tak, že tam uvedené konanie by bolo v podstate postihnutelné aj doteraz existujúcimi ustanoveniami § 423 a § 424, takže sa javí ako nadbytočné. Zákonodarca mohol miesto vytvorenia novej skutkovej podstaty radšej vhodným

---

fyzikálnych a chemických analýz bolo vylúčené, že by údajné plynové komory v Osvienčime mohli slúžiť na zabíjanie plynom. Súd dôkaz nepripustil a obhajca bol sám obvinený z podnecovania nenávisťi. Najprv bol oslobodený s tým, že síce naplnil skutkovú podstatu trestného činu, ale nakoľko išlo o konanie v rámci obhajoby klienta, spadá pod zákonnú výnimku a nie je trestné. Súd vyššej inštancie však tento rozsudok zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie, pričom konštatoval, že navrhovaný dôkaz nemal nádej na úspech, a teda bol bezpredmetný, čo malo byť obhajcovi ako skúsenému právnikovi známe. Preto obhajcove konanie podľa tohoto súdu nemohlo byť posudzované ako súčasť obhajoby, a teda nespádalo pod zákonnú výnimku. Absurdita takéhoto prípadu je celkom zrejmá (HERCZEG, J.: Trestné činy z nenávisťi. Praha : ASPI, 2008, s. 127 – 129.).

spôsobom aktualizovať tie už existujúce, čím by sa vyhol ich zbytočnému štiepeniu a ďalšiemu zneprehľadňovaniu Trestného zákona.

Čo sa týka dôsledkov na akademickú slobodu, možno konštatovať jednoznačne negatívny dopad súčasnej právnej úpravy na akademickú slobodu, a to minimálne v troch oblastiach: deformácia akademického prostredia, vplyv na neprávne faktory obmedzujúce akademickú slobodu a právna neistota.

Uvedené nedostatky právnej úpravy by bolo možné riešiť publikáciou príslušných dokumentov v zbierke zákonov a novelizáciou Trestného zákona v načrtnutom smere. Najlepším riešením z hľadiska slobody vedeckého bádania by však bolo zrušenie celej súčasnej právnej úpravy zákazu popierania holokaustu (aj iných činov), nepodpísanie príslušného rámcového rozhodnutia Rady Európskej únie a pri podpise dodatkového protokolu uplatnenie úplnej výhrady k čl. 6, ktorý vyžaduje zakotvenie zákazu popierania uvedených činov do právneho poriadku.

Záverom možno konštatovať, že ani v 21. storočí sa mnohí jedinci, z ktorých niektorí majú aj výrazný dopad na chod spoločnosti, nedokážu intelektuálne poctivým spôsobom vyrovnáť s neortodoxným prístupom k niektorým témam ako rozdiely medzi ľudskými rasami, národný socializmus, holokaust či eugenika. Nutnosťou na objektívne preskúmanie týchto tém sa teda javí celková zmena paradigmy, pričom prvým krokom by malo byť odstránenie rizika trestnoprávneho postihu za kritické výskumy v týchto oblastiach.

Zoznam zdrojov informácií

Pre celú prácu platí, že odkazy na internetové zdroje sú aktuálne k dátumu odovzdania práce.

Zdroje označené hviezdičkou (*) boli použité pri tzv. nepriamej citácii, teda citované podľa iného zdroja a autor s nimi priamo neprišiel do styku.

Literatúra

- BAKALÁŘ, Petr: Tabu v sociálních vědách. Praha : Votobia, 2003.
- BALÁŽ, Pavel: Trestné právo hmotné : všeobecná a osobitná časť. Bratislava : Veda, 2005.
- BAZYLER, Michael: Holocaust Denial Laws and Other Legislation Criminalizing Promotion of Nazism. YadVashem.org, 25. december 2006. 15 str.
Dostupné na: <http://www1.yadvashem.org/about_yad/departments/audio/Bazyler.pdf>
- ČENTÉŠ, Jozef a kol.: Trestný zákon s komentárom. Žilina : Poradca podnikateľa, 2006.
- DROTOVÁN, Michal: Holokaust, osvienčimská lož a sloboda prejavu. Pravé spektrum, 20. apríl 2008. Dostupné na: <<http://www.prave-spektrum.sk/article.php?608>>
- DROTOVÁN, Michal: Sloboda prejavu v európskom a americkom práve [diplomová práca]. Trnava : Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2007.
- GRAF, Juergen – MONTORIOL, Bruno: Holocaust Revisionism – The Arguments. Uckfield : Historical Review Press, 2007.
- HERCZEG, Jiří: Hranice svobody projevu nejen ve světle judikatury Spolkového ústavního soudu. In: Trestněprávní revue, 12/2009, s. 359 – 365.
- HERCZEG, Jiří: K trestnímu postihu osvětimské lži. In: Trestní právo, 7 – 8/2002, s. 2 – 12.
- HERCZEG, Jiří: Trestné činy z nenávisťi. Praha : ASPI, 2008.
- HRADSKÁ, Katarína: Revizionizmus holokaustu na Slovensku. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania (Bratislava : Stimul, 2007), s. 174 – 183.
- IVOR, Jaroslav a kol. (2006): Trestné právo hmotné 1 : všeobecná časť. Bratislava : Iura edition, 2006.
- IVOR, Jaroslav a kol. (2006): Trestné právo hmotné 2 : osobitná časť. Bratislava : Iura edition, 2006.
- JELÍNEK, Jiří a kol. (2004): Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Praha : Linde Praha, 2004.

- Pražský politický proces 1994 ve věci týdeníku Politika. Samizdatová publikácia, 1994. 60 s.
- JOCHMANN, Werner (ed.): Monology ve Vůdcově hlavním stanu. Praha : Aurora, 1995.
- JURÁŠEK, Dalibor: Židovský kódex (s dôrazom na vybrané ustanovenia) [bakalárska práca]. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2009.
- Kol. autorov: Trestný zákon s rozsiahlym komentárom a judikatúrou. Bratislava : Nová práca, 2005.⁷¹
- KRIVOŠÍK, Lukáš: Trestat' nabádanie ku xenofóbií? aktuality.sk, 2. december 2008. Dostupné na:
<<http://www.aktuality.sk/clanok/118350/komentar-trestat-nabadanie-ku-xenofobii>>
- LIPŠIC, Daniel: K trestnému postihu extrémistických prejavov. In: Trestní právo, 4/2003, s. 7 – 9.
- NOVOTNÝ, František – RŮŽIČKA, Miroslav a kol.: Trestní kodexy : trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář). Praha : Eurounion, 2002.
- ORWELL, George: 1984. Londýn : Penguin books, 2004.
- PAULOVIČOVÁ, Nina: Náhľad do diskusií o revizionizme v širšom kontexte v Kanade. In: Z dejín holokaustu a jeho popierania (Bratislava : Stimul, 2007), s. 184 –195.
- PECNÍKOVÁ, Marica: O osvienčimskej lži. In: Justičná revue, 10/2004, s. 1049 – 1065.
- PETRÍK, Matúš: Sloboda prejavu a fašistické, rasistické a iné extrémistické prejavy. In: Justičná revue, 4/2004, s. 418 – 434.
- POPPER, Karl: Logika vědeckého bádání. Praha : OIKOYMENH, 1997.
- PŮRY, František – RIZMAN, Stanislav – ŠÁMAL, Pavel: Trestní zákon : komentář : II. díl. Praha : C. H. Beck, 2004.
- RAVEN, Greg – WEBER, Mark: Wiesenthal Re-Confirms: 'No Extermination Camps on German Soil'. In: The Journal of Historical Review, 3/1993.
Dostupné na:
<<http://www.vho.org/GB/Journals/JHR/13/3/WeberRaven9.html>>
- SKOLNIK, Fred (ed.) – BERENBAUM, Michael (ed.): Encyclopaedia Judaica. Detroit; New York; San Francisco; New Haven, Connecticut; Waterville, Maine; Londýn : Macmillan Reference USA, Keter Publishing House, 2007. Zväzok 5.

⁷¹ V publikácii nie sú špecifikovaní žiadni členovia autorského kolektívu, ani jeho vedúci. Podľa vyjadrenia vydavateľstva je „jedna z hlavných podmienok celého kolektívu, že sa nebudú uvádzať jednotlivé mená autorov komentára“ (e-mailová komunikácia s vydavateľstvom).

- SLANINOVÁ, Jana: Obmedzenie slobody prejavu v prípade rasistických, xenofobických alebo inak netolerantných výpovedí : zákonný rámec a prax : súdne prostriedky ochrany proti „jazyku nenávisťi“. Bratislava : Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, 2004. 13 s.
- WHINE, Michael: Expanding Holocaust Denial and Legislation Against It. In: Jewish Political Studies Review, 1 – 2/2008.

Dostupné na:

<http://www.jcpa.org/JCPA/Templates/ShowPage.asp?DRIT=5&DBID=1&LNGID=1&TMID=111&FID=253&PID=0&IID=2202&TTL=Expanding_Holocaust_Denial_and_Legislation_Against_It>

Internetové zdroje

- Beo.sk: <<http://beo.sk>>
- Encyklopédia genocídií a zločinov proti ľudskosti: <<http://www.enotes.com/genocide-encyclopedia>>
- Medzinárodný trestný súd: <<http://www.icc-cpi.int>>
- Národná rada Slovenskej republiky: <<http://www.nrsr.sk>>
- Osobitný tribunál pre Libanon: <<http://www.stl-tsl.org>>
- Osvienčimské múzeum: <<http://www.auschwitz.org.pl>>
- Právě spektrum: <<http://www.prave-spektrum.sk>>
- Revisionists.com: <<http://www.revisionists.com>>
- Wikipédia: <<http://wikipedia.org>>
- Zbierka dokumentov Medzinárodného vojenského súdneho dvora – projekt Avalon: <http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/imt.asp>
- Zbierka zmlúv Organizácie spojených národov: <<http://treaties.un.org>>

Prílohy (ustanovenia zákonov upravujúce zákaz popierania holokaustu v Slovenskej republike)

Zákon č. 140/1961 Zb. v znení k 1. januáru 2002

„Podpora a propagácia hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd občanov

§ 260

(1) Kto podporuje alebo propaguje hnutie, ktoré preukázateľne smeruje k potlačeniu práv a slobôd občanov alebo hlása národnostnú, rasovú, triednu alebo náboženskú zášť, potresce sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(...)

§ 261

Kto verejne prejavuje sympatie k fašizmu alebo k inému podobnému hnutiu uvedenému v § 260 alebo verejne popiera, spochybňuje, schvaľuje alebo sa snaží ospravedlniť zločiny fašizmu alebo iného podobného hnutia uvedeného v § 260, potresce sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.“

Zákon č. 300/2005 Z. z. v znení k 1. januáru 2006

„§ 422

(1) Kto verejne, najmä používaním zástav, odznakov, rovnošiat a hesiel, prejavuje sympatie k hnutiam, ktoré násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy smerujú k potláčaniu základných práv a slobôd osôb, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

(2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto verejne popiera, spochybňuje, schvaľuje alebo sa snaží ospravedlniť holokaust.“

Zákon č. 300/2005 Z. z. v znení k 1. septembru 2009

„§ 130

(...)

(8) Extrémistickým materiálom sa na účely tohto zákona rozumie písomné, grafické, obrazové, zvukové alebo obrazovo-zvukové vyhotovenie

(...)

e) popierajúce alebo vážne zľahčujúce čin považovaný článkom 6 Štatútu Medzinárodného vojenského súdneho dvora pripojeného k Dohode z 8. augusta 1945 o stíhaní a potrestaní hlavných vojnových zločincov Európskej Osi a príslušnými článkami štatútu iného medzinárodného trestného súdu zriadeného na základe medzinárodného práva, ktorého právomoc uznala Slovenská republika, za genocídium alebo zločin proti ľudskosti, ak bol páchatel' alebo účastník tohto činu odsúdený právoplatným rozsudkom medzinárodného súdu zriadeného na základe medzinárodného verejného práva, ktorého právomoc uznala Slovenská republika.

(9) Za extrémistický materiál sa považuje materiál podľa odseku 8, ak sa vyrába, rozširuje, uvádza do obehu, robí verejne prístupným alebo prechováva v úmysle podnecovať nenávisť, násilie alebo neodôvodnene odlišné zaobchádzanie voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie, ak je zámienkou pre predchádzajúce dôvody a replika extrémistického materiálu alebo jeho napodobenina, ktorá je zameniteľná s originálom.

(...)

§ 422a

Výroba extrémistických materiálov

(1) Kto vyrába extrémistické materiály alebo sa podieľa na takejto výrobe, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až šesť rokov.

(2) Odňatím slobody na štyri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania,
- b) verejne, alebo
- c) ako člen extrémistickej skupiny.

§ 422b

Rozširovanie extrémistických materiálov

(1) Kto rozmnožuje, prepravuje, zadovážuje, sprístupňuje, uvádza do obehu, dováža, vyváža, ponúka, predáva, zasiela alebo rozširuje extrémistické materiály, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania,
- b) verejne, alebo
- c) ako člen extrémistickej skupiny.

§ 422c

Prechovávanie extrémistických materiálov

Kto prechováva extrémistické materiály, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(...)

§ 424a

Podnecovanie, hanobenie a vyhrážanie osobám pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine alebo pôvodu rodu

(1) Kto verejne

- a) podnecuje k násiliu alebo nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie, ak je zámienkou pre podnecovanie z predchádzajúcich dôvodov, alebo
- b) hanobí takú skupinu alebo jednotlivca alebo sa im vyhráža tým, že verejne ospravedľňuje čin považovaný článkami 6, 7 a 8 Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu za genocídium, zločin proti ľudskosti alebo vojnový zločin alebo čin považovaný článkom 6 Štatútu Medzinárodného vojenského súdneho dvora pripojeného k Dohode z 8. augusta 1945 o stíhaní a potrestaní hlavných vojnových zločincov Európskej Osi za zločin proti mieru, vojnový zločin alebo zločin proti ľudskosti, ak taký čin je spáchaný na takejto skupine osôb alebo jednotlivcovi, alebo ak bol páchatel' alebo účastník tohto činu odsúdený právoplatným rozsudkom medzinárodného súdu, ak nebol v predpísanom konaní zrušený, verejne popiera alebo vážne zľahčuje taký čin, ak je spáchaný na takej osobe alebo jednotlivcovi, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až tri roky.

(2) Odňatím slobody na dva roky až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 z osobitného motívu.“